

Оналарнинг,
аёлларнинг бахти
— оиланинг, халқимизнинг, бутун
Ўзбекистонимизнинг бахтидир.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT * XALQ ZIYOLILARI GAZETASI * معرفت

1931-yildan chiqqa boshlagan 2010-yil 6-mart, shanba № 18 (8251) ISSN 2010-6416

ЎЗБЕКISTON ХОТИН-ҚИЗЛАРИГА БАЙРАМ ТАБРИГИ

Мунис ва муҳтарама онахонлар!

Қадрли опа-сингиллар, дилбар қизларим!

Барчамиз ҳаммаша соғиниб, орзиқиб кутадиган мана шу илк баҳор кунларида, табиат очилиб, кўнгиллар шодлик ва қувончга тўлиб бораётган шу фусункор айёмда сиз, азизларимни, сизлар орқали бутун Ўзбекистон хотин-қизларини қутлуғ сана — 8 март байрами билан самимий муборакбод этишдан бахтиёрман.

Сизларга қалбимиз тўрида бўлган энг эзгу тилаklarимиз, чуқур ҳурмат ва эҳтиромимизни изҳор этиш учун барчамизга, аввало, эркак зотига яна бир имкон берадиган, бамисоли кўклам элчиси янглиғ кириб келадиган бу байрам баҳорнинг ўзи каби қадрли ва севимлидир.

Баҳор тимсолида табиат гўзаллиги, унинг бор сеҳри ва жозибаси қанчалик яққол намён бўлса, аёл тимсолида энг юксак инсоний фазилатлар шу қадар ёрқин намён бўлади.

Биз одатда табиат, ер, тил ва ватан каби мўътабар тушунчаларни “она табиат”, “она ер”, “она тили” ва “она Ватан” деб улуғлаймиз, уларни азиз ва меҳрибон оналаримизга қиёс этамиз. Ва бу қиёслашнинг жуда чуқур ички маъно-мазмунли борлигини англаш, тушуниш қийин эмас, деб ўйлайман.

Аёл зоти ўзининг нафосати ва латофати, муҳаббати ва садоқати, оналик меҳри билан том маънода Яратганнинг тенгсиз мўъжизасидир.

Кўнглимиз фариштаси, хонадонимиз чироғи, оила таянчи бўлмиш аёл сиймоси халқимиз тасавурида азал-азалдан эзгулик ва фидоийлик тимсоли бўлиб келади. Бунинг тасдиғини эл-юртимизнинг миллий тарихи, ҳаёт ва тафаккур тарзида, аёл шаънини улуғлаб, гўзал қасидалар яратган мумтоз адабиётимиз саҳифаларида яққол кўриш мумкин.

Бизнинг аёлларга муносабатимиз, ҳеч шубҳасиз, ана шундай юксак мезонлар негизда камол топган бўлиб, аёл зотига беқиёс ҳурмат ва эҳтиром намунасини бошқалар балки биздан ўрганиши керакдир.

Орадан йиллар, асрлар ўтади, лекин онани, аёлни доимо эъзозлаб, ардоқлаб яшашга интилиш туйғусини болаларимиз ва набираларимизга, келгуси авлодимизга бевозол етказиш биз учун энг олижаноб, энг буюк вазифа бўлиб қолиши зарур, десам, айна ҳақиқатни айтган бўламан.

Азиз опа-сингиллар! Биз ўз мустақиллигимизнинг биринчи кунларидан бошлаб юртимизда демократик давлат, ҳеч кимдан кам бўлмайдиган эркин ва фаровон ҳаёт қуриш йўлида хотин-қизларнинг жамиятдаги ўрни ва нуфузини юксалтириш, уларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, қонуний манфаатларини таъминлаш, қобилият ва имкониятларини рўёбга чиқариш, бир сўз билан айтганда, аёлларимизни жамиятимизнинг тенг ҳуқуқли, фаол ва бунёдкор аъзосига айлантириш борасида қандай улкан ишларни амалга ошириб келаётганимиз ҳақида, ўйлайманки, ортиқча гапиришнинг ҳожати йўқ.

(Давоми 2-бетда.)

ГЎЗАЛЛИК ВА НАФОСАТ БАЙРАМИ

“Туркистон” саройида халқаро хотин-қизлар байрами муносабати билан тантанали тадбир бўлиб ўтди

Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида мамлакатимизни ислох этиш ва модернизациялаш, кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш, Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтириш йўлида изчиллик билан амалга оширилаётган ислохотлар жараёнида хотин-қизларнинг жамиятдаги мавқеини янада юксалтириш, уларни кўллаб-қувватлаш, ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш устувор аҳамият касб этмоқда.

8 март — Халқаро хотин-қизлар куни муносабати билан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида бўлиб ўтаётган тадбирларда бу жиҳатлар яна бир бор ўзининг ёрқин ифодасини топмоқда.

Хотин-қизлар кўмиталари фаоллари, иқтисодиёт, ҳуқуқ, илм-фан, таълим, маданият ва санъат соҳаларида самарали меҳнат қилаётган хотин-қизлар 5 март куни пойтахтимиздаги ҳурриятимиз, порлоқ истиқболимиз ва эзгу ниятларимиз рамзи — Мустақиллик ва эзгулик монументи пойига гуллар қўйдилар.

(Давоми 2-бетда.)

ГАЗЕТАНИ БАРАҚЛАГАНДА:

БОТАНИКА
BILIMLARI —
ERTAKLARDA

3-бет

«МУСТАКИЛ
ЮРТ
ФАРЗАНДИ
ЭКАНЛИГИМДАН
ФАХРЛА-
НАМАН!»

5-бет

ИШОНЧ —
ТАРБИЯНИНГ
АСОСИ

7-бет

ОРЗУ ВА
МАҚСАДЛАРИ
МУШТАРАК

8—9-бетлар

8 март — Халқаро хотин-қизлар куни арафасида адабиёт, санъат, фан, таълим, маданият соҳаларида эришган алоҳида ютуқлари учун бир гуруҳ қизлар Президентимиз қарорига мувофиқ Зулфия номидаги Давлат мукофоти билан тақдирланди.

А.АБДУЛЛАЕВ (ЎЗА) олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН ХОТИН-ҚИЗЛАРИГА БАЙРАМ ТАБРИГИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Бундай сиёсатнинг амалий самарасини бугунги кунда олий қонунчилик идоралари, жойлардаги вакилик органлари ва ижро ҳокимиятидан тортиб суд-ҳуқуқ соҳасида, маҳаллий ва ўзини ўзи бошқариш тизимлари, нодавлат ташкилотлар, ижтимоий тузилмалар фаолиятида, мухтасар айтганда, ҳаётимизнинг барча босқичларида кўриш, кузатиш мумкин.

Шуниси эътиборга сазоворки, хотин-қизлар юртимиздаги ўзгаришлар жараёнида фаол иштирок этиш билан бирга, ўзининг билими, профессионал малакаси ва маҳорати ҳисобидан кўпгина жабҳаларда етакчи мавқеларни эгаллаб келмоқда. Бугунги кунда ҳаётимизда тобора катта ўрин олаётган фермерлик ҳаракати, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни, илму фан, тиббиёт, таълим-тарбия, маданият ва санъат каби ўнлаб муҳим соҳа ва тармоқлар ривожини аёлларнинг иштирокисиз тасаввур этиб бўлмайди.

Биз мамлакатимизнинг ёруғ келахагини кўзда тутган ҳолда 2010 йилни юртимизда “Баркамол авлод йили” деб эълон қилдик. Бу қароримизнинг маъно-моҳиятини лўнда қилиб ифода этадиган бўлсак, кўп марта такрорланган бир ҳақиқатни яна бир бор таъкидлашга тўғри келади.

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Шу куни «Туркистон» саройида 8 март – Халқаро хотин-қизлар куни муносабати билан тантанали йиғилиш бўлиб ўтди. Тадбирга турли соҳаларда кўп йиллардан буён самарали меҳнат қилаётган хотин-қизлар, онахонлар, жойлардаги хотин-қизлар кўмиталари вакиллари, диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчилар, турли вазирлик ва идоралар, жамоат ташкилотларининг вакиллари, Зулфия номидаги Давлат мукофоти совриндорлари тақлиф этилди.

Тантанали тадбирни Тошкент шаҳар ҳокими А.Тўхтаев очди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг мамлакатимиз хотин-қизларига байрам табригини Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов ўқиб эшиттирди.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, Хотин-қизлар кўмитаси раиси Ф.Акбарова Президентимиз Ислон Каримов раҳнамолигида демократик жамият барпо этиш, жамиятимизни модернизация қилиш ва янгилаш, баркамол авлодни вояга етказиш, Ватанимизнинг халқаро майдондаги нуфузи ва обрўсини юксалтиришда хотин-қизларнинг фаоллигини янада ошириш, ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш борасида амалга оширилаётган кенг кўламли ишлар алоҳида ўрин тутганини таъ-

бугун ҳеч кимга сир эмаски, биз яшаётган XXI аср — интеллектуал бойлик ҳукмронлик қиладиган аср. Кимки, қайси жамият бу ҳақиқатни ўз вақтида англаб олмаса, интеллектуал билим, интеллектуал бойликка интилиш унинг кундалик ҳаёт мазмунига айланмаса, бундай жамият жаҳон тараққиёти йўлидан четда қолиб кетиши муқаррар.

Биз ўз олдимизга ана шундай ўта мураккаб мақсадни кўра эканмиз, бундай улуг вазифани адо этиш, ҳар томонлама баркамол авлодни тарбиялашда аёлларимизнинг ўрни ва таъсири, буюк ҳиссасини ҳеч нарса билан ўлчаб, қиёслаб бўлмайди. Яъни, эртанги кунимизнинг мустаҳкам ва ишончли пойдеворини бунёд этишда айнан аёл зоти ҳал қилувчи куч, чинакам таянчимиз ва суюнчимиз бўлиб майдонга чиқишини барчамиз ҳеч қачон унутмаслигимизни истардим.

Фақат соғлом онадан соғлом фарзанд туғилади. Фақат ақл-заковатли, маърифатли оналаргина комил инсонларни тарбиялашга қодир бўлади.

Ана шу ҳақиқатни чуқур англаган ҳолда, мамлакатимизда аёлларнинг саломатлигини мустаҳкамлаш, оила, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, жисмоний, интеллектуал ва маънавий жиҳатдан етук ёш авлодни вояга етказишга қаратилган, узокни ўйлаб, пухта ишлаб

чиқилган ва ҳаётга изчил жорий этилаётган дастур ва тадбирларимиз бугунги кунда ўзининг дастлабки самарасини бераётгани барчамизни қувонтиради.

Бу ҳақда узоқ гапириш, кўп мисолларни олиб келиш мумкин, лекин мен фақат учта муҳим йўналиш бўйича баъзи рақамларга эътиборингизни қаратмоқчиман.

Кейинги уч йил мобайнида мамлакатимиздаги умумтаълим мактаблари, академик лицей ва касб-хуна колледжлари ўқувчилари, олий ўқув юртлари талабалари жаҳон миқёсида ўтказилган нуфузли фан олимпиадаларида ғолиб бўлиб, жами 41та медални қўлга киритган бўлса, уларнинг 8 таси қизларимиз ҳиссасига тўғри келади.

Ёки санъат ва мусиқа соҳасида дунёнинг Париж, Рим, Берлин, Токио, Москва, Прага, Қоҳира, Сеул, Деҳли каби йирик маданият марказларида бўлиб ўтган халқаро кўрик-танловларда 273 нафар ўқувчи ва талабамиз ғолибликка эришгани ва уларнинг 153 нафари қиз болалар эканини катта мамнуният билан таъкидлаш ўринлидир.

Ана шу охириги уч йил мобайнида 1 минг 464 нафар истеъдодли спортчи ёшларимиз халқаро мусобақаларда зафар қозонган бўлса, уларнинг 448 нафари айнан қизларимиз экани, албатта, барчамизга

гурур ва ифтихор бағишлайди.

Айтинглари, азизлар, бундан ўн беш-йигирма йил олдин ўзгалар ҳавас қиладиган бундай улкан уфқ ва марраларга етишни тасаввур қилиш мумкинмиди? Очқайтириш керакки, буларни фақат ширин тушларимизда кўришимиз мумкин эди, холос.

Шу борада бугун яна бир ҳақиқатни чуқур англаб олишимиз керак. Биз болаларимизнинг соғлом ва баркамол бўлиб ўсишига қанча эътибор, куч ва маблағ сарфлар этсак, юртимиздаги ёш талантиларнинг ноёб истеъдоди очилишига қанча кўп имконият туғдириб берсак, ҳеч шубҳасиз, фарзандларимизнинг илму фан, санъат, спорт ва бошқа соҳалар бўйича жаҳон шоҳсупаларига кўтарилиши учун шунчалик мустаҳкам замин яратилади, иншоолло. Мен бунга қатъий ишонаман.

Бундай юксак ва эзгу марраларга эришишда авваламбор жамиятимизда тинчлик ва барқарорлик, аҳиллик ва ҳамжихатлик муҳитини мустаҳкамлаш, иқтисодиётимизни жадал суръатлар билан ривожлантириш, юртимизни янада обод ва фаровон этиш масаласи биз учун доимий устувор вазифа бўлиб келган ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади.

Албатта, бундай сиёсатни янада кучайтириш, унинг самарасини оширишда хо-

тин-қизларнинг мавқеини, уларнинг ижтимоий ва сиёсий фаоллигини ҳам ҳуқуқий, ҳам амалий нуқтаи назардан юксалтириш ана шундай муҳим вазифаларимиз қаторига қиради.

Фурсатдан фойдаланиб, мен юртимизнинг барча мард ўғлонларини аёлларга фақат байрам кунларида эмас, балки ҳамisha ҳурмат ва эътибор кўрсатиб яшашга, айнан шундай ёндашувни ўз бурчимиз деб билишга ва уни ҳаётимиз мезонига айлантиришга даъват этмоқчиман.

Токи аёлларимиз биздан рози ва мамнун бўлиб, бахтли ҳаёт кечирсин. **Зеро, оналарнинг, аёлларнинг бахти — оиланинг, халқимизнинг, бутун Ўзбекистонимизнинг бахтидир.**

Қадрли опа-сингиллар!

Бугунги байрам шодиёнасида сиз, муҳтарам аёлларимизнинг фидойи қалбингиз, беминнат меҳру муҳаббатингиз учун сизларга ҳар қанча ташаккур айтсак, таъзим қилсак арзийди.

Яна бир қарра самимий табригимни қабул этгайсиз.

Иқболнингиз баланд, умрингиз узоқ, ризку насибангиз зиёда бўлсин!

Бахтимизга ҳамisha омон бўлинг, азизларим, меҳрибонларим!

Ислон КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти

ГЎЗАЛЛИК ВА НАФОСАТ БАЙРАМИ

кидлади. Давлатимиз раҳбарининг 2004 йил 25 майда қабул қилган «Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси фаолиятини кўллаб-қувватлаш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармони бу борада муҳим дастуриламал бўлиб хизмат қилмоқда.

Ушбу ҳужжатда белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш жараёнида хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг мамлакатимиз сиёсий-ижтимоий, социал-иқтисодий, маданий ҳаётида тўлақонли иштирок этишини таъминлаш, аёлларнинг маънавий ва интеллектуал савиясини юксалтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Уларни иш билан таъминлаш, айниқса, чекка ҳудудларда хотин-қизларнинг меҳнат қилиши учун муносиб шароит ва имкониятлар яратиш, тадбиркорликни кенг раванк топтириш масаласи ҳукуматимизнинг доимий диққат-марказида.

«Баркамол авлод йили» Давлат дастури доирасида «Соғлом она —

соғлом бола» дастурини изчил амалга ошириш, соғлом авлодни вояга етказиш борасидаги чора-тадбирларни кучайтириш, оналар ва болаларнинг репродуктив саломатлигини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Айни пайтда профилактикага асосланган соғлиқни сақлаш тизимини устувор ривожлантириш, истеъдод соҳибаларини аниқлаш, ижодий-интеллектуал салоҳиятини рўёбга чиқариш, айниқса, қишлоқ қизларини спортга кенг жалб этиш, ёш оилаларни кўллаб-қувватлаш учун зарур шароит ва имкониятларни яратиш юзасидан узлуқсиз, босқичма-босқич ва тизимли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Тадбирда Президентимиз Ислон Каримовнинг қарорига мувофиқ адабиёт, санъат, фан, таълим, маданият соҳаларида эришган алоҳида ютуқлари учун Зулфия номидаги Давлат мукофоти билан тақдирланган бир гуруҳ қизларга ана шу юксак мукофотлар тантанали равишда топширилди.

Зулфия номидаги Давлат мукофотининг бу йилги соҳибалари — Қорақалпоғистон Республикаси Нукус шаҳридаги ихтисослаштирилган санъат мактаб-интернатининг 9-синф ўқувчиси Айнура Сапеева, Сирдарё вилояти Боёвут туманидаги 9-умумий ўрта таълим мактабининг 9-синф ўқувчиси Сарвиноз Қурбонбоева, Сурхондарё вилояти Бойсун туманидаги 10-ихтисослаштирилган умумтаълим мактаб-интернатининг 8-синф ўқувчиси Вероника Володина, Фарғона шаҳар санъат коллежининг 3-босқич ўқувчиси Шаҳнозахон Давлатова хотин-қизларни ҳар томонлама кўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш, уларнинг жамият ҳаётидаги фаоллигини янада ошириш борасида кўрсатаётган доимий эътибори ва ғамхўрлиги учун давлатимиз раҳбарига миннатдорлик билдирди.

Йиғилишда Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзо хотин-қизларни байрам билан кутлаб, ўзининг янги шеърларини ўқиб берди.

Кечада санъат усталари ва ижрочиликнинг байрам концерти намойиш этилди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Ш.Мирзиёев, Олий Мажлис Сенати Раиси И.Собиров, Қонунчилик палатаси Спикери Д.Тошмухамедова иштирок этди.

Назокат УСМОНОВА,
ЎЗА муҳбири

Хамма замонларда миллатнинг маънавий етуқлик сари интилиши учун фидойилик билан хизмат қилган инсонлар бўлган. Бугун ҳам турли соҳаларда фаолият юритаётган жонкуяр инсонларни эзгу бир мақсад, истаклар бирлаштириб турибди. Кишилар маънавиятига ижобий таъсир ўтказиш вазифасини зиммасига олиб, бу йўлда тинимсиз изланишларга қўл ураётган юрдошларимизни ҳақли равишда маънавият тарғиботчиси, деб ата-сак арзийди.

Куни кеча пойтахтимиздаги Ўзбек Миллий академик драма театрида "Йилнинг энг фаол маънавият тарғиботчиси" республика кўрик-танлови ғолибларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

Танлов дастлаб ҳудудий ва минтақавий босқичларда ўтказилди. Унда 11та соҳага доир турли ташкилотлардан энг муносиб вакиллар қатнашди. Яъни, Республика маънавият тарғибот маркази, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълим маркази, Халқ таълими вазирлиги, Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Республика "Тасвирий ойна" ижодий уюшмаси, Миллий гоя ва мафкура илмий-амалий маркази, Ўзбекистон Оқсоқоллар кенгаши "Маҳалла" жамғармаси, Республика "Камолот" ЁИХ, "Ўзбектеатр" ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси, "Байналмилал" маданият маркази каби қатор вазирлик ва

ташкилотлар тизимида фаолият юритиб келаётган мутахассислар ўз тажрибаларини намойиш этди. Якуний босқичга келиб ҳар бир йўналиш бўйича биттадан энг фаол ва маънавият тарғиботида самарали натижаларга эришган 11 нафар ғолиб иштирокчи аниқланди.

Тақдирлаш маросими муҳташам бинода байрамонга кайфиятда ўтказилди. Ғолиблар диплом ва эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси бош методисти Зухра Рўзметова танловнинг Халқ таълими вазирлиги йўналиши бўйича ғолибларга эришди.

— Мен кўрик-танловда "Ma'rifat", "Моҳият" каби марка-

МАЪНАВИЯТ ТАРҒИБОТЧИЛАРИ

уларнинг сафи кенгайиб бормоқда

зий ҳамда "Маърифат гулшани" вилоят газеталарида чоп этилган таълим-тарбия масалаларини ўз ичига олган мақолаларим билан иштирок этдим. Асосийси, ғолиб бўлганим эмас. Кўрик-танловда иштирок этиб, ёш авлодни маънан баркамол қилиб тарбиялашдаги масъулиятим яна бир карра ош-

ганлигини ҳис қилдим, — дейди Зухра Рўзметова.

Республика маънавият тарғибот маркази тизимида ғолиб бўлган Сергели туманидаги 300-мактаб директорининг ўқув-тарбия ишлари бўйича ўринбосари Малика Абдуллаева бу кўрик-танловда "Тараққиёт, маънавият ва ёшлар" мавзу-

сини очиб берди. Иштирокчи ушбу мавзунинг бугунги кун учун жуда долзарб эканлиги, бу масала бўйича жиддий чора-тадбирлар кўриш борасида ишлаб чиққан мезонлари билан энг фаол маънавият тарғиботчиси, деб топилди.

Маросим сўнггида Ўзбек Миллий академик драма театри томонидан "Ўзбекча рақс" номли спектакль иштирокчиларга туҳфа тарзида тақдим этилганлиги йиғилганларга янада қувонч бағишлади.

Зилола РУСТАМОВА,
«Ma'rifat» муҳбири
Бурҳон РИЗОКУЛОВ
олган сурат.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tabiiy fanlarni o'qitish o'quvchilar ongida ona tabiatga nisbatan mehr uyg'otish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish yuzasidan tushunchalarni kengaytirish maqsadlarini qamrab oladi. Bu fanlar ichida tabiatshunoslik, botanika, zoologiya, biologiya o'quv predmetlari muhim o'rin egallaydi.

Bir necha yillardan beri botanika va zoologiya fanlaridan dars berib kelish asnosida o'quvchilarga flora olami, undagi turlarning o'ziga xos xususiyatlarini yetkazishda an'anaviy dars shakllari bilan bir qatorda noan'anaviy mashg'ulotlarning ta'sir doirasi kengroq bo'lishini anglab yetganman. Quyida 6-sinf Botanika fani bo'yicha tahlil etgan ana shunday darslarimdan birini hamkasblarim hukmiga havola qilmoqchiman.

MAVZU: BUG'DOYDOSH-LAR OILASI (BOSHOQ-DOSHLAR OILASI)

I. Darsning maqsadi:

ta'limiy: o'quvchilarni bug'doydoshlar oilasi vakillarining tuzilishi timsolidagi bir urug'pallali o'simliklarning umumiy xossalari bilan tanishtirish, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati to'g'risida tushunchalar berish.

Tarbiyaviy: gulli o'simliklarning xilma-xilligi, ularning tuzilishidagi o'ziga xosligi orqali o'quvchilarning estetik dunyoqarashini kengaytirish, ularga ekologik, iqtisodiy tarbiya berish.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning sistematik bilimlari, bir urug'pallali o'simliklarning tuzilishi haqidagi tushunchalarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida takomillashtirish, obyektlarni tanish va aniqlash, darslik ustida mustaqil ishlashga o'rgatish, nutq va muloqot madaniyatini rivojlantirish.

Dars jihozlari: bir urug'pallalilarga mansub xona o'simliklari (aloe, agava), gerbariyalar, boshqodoshlar oilasi jadvali va shu oilaga mansub o'simliklar urug'laridan namunalar, savolli kartochkalar.

Dars jarayonida qo'llaniladigan interfaol metodlar: rolli o'yinlar, aqliy hujum, aql charxi, beshinchisi ortiqcha.

BOTANIKA BILIMLARI — ERTAKLARDA

Kutilayotgan natija:

a) yangi pedagogik texnologiyalar samaradorligiga erishilib, o'quvchilarda fanga nisbatan qiziqish uyg'otiladi va bilimlari tadrijiy rivojlantirib boriladi.

b) o'quvchilar boshqodoshlar oilasi haqida to'laqonli ma'lumotga ega bo'ladi.

Kirish:

Bunda sinf tozaligiga e'tibor qaratiladi, o'quvchilarning darsga tayyorgarligi va davomati nazorat qilinadi.

Asosiy qism: o'tilgan mavzuni takrorlash uchun tarqatma materiallardan foydalaniladi.

a) aqliy hujum tarzida har bitta o'quvchiga savolli kartochkalar tarqatilib, javob berish talab etiladi:

BIRINCHI KARTOCHKA:

1. Sistematika nima?
2. Ra'nodoshlar oilasiga qanday o'simliklar kiradi?

IKKINCHI KARTOCHKA:

1. Sistemataning eng kichik birligi.

2. Karamdoshlar oilasiga mansub o'simliklarni aytib?

UCHINCHI KARTOCHKA:

1. Bir urug'pallali o'simliklarga ta'rif bering.
2. Tokdoshlar oilasiga qanday o'simliklar kiradi?

TO'RTINCHI KARTOCHKA:

1. Piyozdoshlar oilasiga mansub o'simliklar haqida gapirib bering.

kim o'z «qudrati»ni ta'riflasin-chi.

Shunda bug'doy so'z boshlaydi: — Men g'alladoshlar oilasidanman, ajdodlarim agropirumlar. Ariq bo'ylari, ekinzor va dalalarda o'saman. Qanday qilib deysizmi? — U kulib so'zini davom ettiradi: — Poxolpoyalarim g'ovaksimon, idizlarim uchida kurtaklar bor.

edingiz, mening qadrdonlarim? Nima uchun kayfiyatingiz yomon?

Uning savollariga bug'doy shunday deb javob beradi: — Bilasizmi, Dehqon bobo, begona o'simliklar ichimizga kirib olib, tinchimizni buzishmoqchi.

Bug'doyning so'zlarini eshitgan Dehqon bobo begona o'simliklarga qarata: — Yaxshi fikr qilmabsiz. Axir madaniy g'alladoshlar sizlarga qarindosh bo'ladi-ku! Undan ko'ra sizlar ham yaxshi ishlar qilinglar, — deydi va madaniy bug'doydoshlar bilan birgalikda dalalarga yo'l oladi.

O'qituvchi: — Yovvoyi g'alladoshlar Dehqon boboning gapidan uyaliq, qochib ketishibdi. Dalalar begona o'tlardan tozalashining sababini anglab yetgan bo'lsangiz kerak.

3. Darsni mustahkamlash. "Beshinchisi ortiqcha" metodi yordamida o'quvchilar o'zlashtirgan bilimlarini mustahkamladilar.

Berilgan atamalar ichidan boshqodoshlar oilasiga tegishli bo'lmagan vakilni aniqlang va buning mohiyatini tushuntiring:

1. Boychechak, bug'doy, sholi, makkajo'xori, oqjo'xori.

2. Ajriq, qo'ng'irbosh, javdar, g'umay, ituzum.

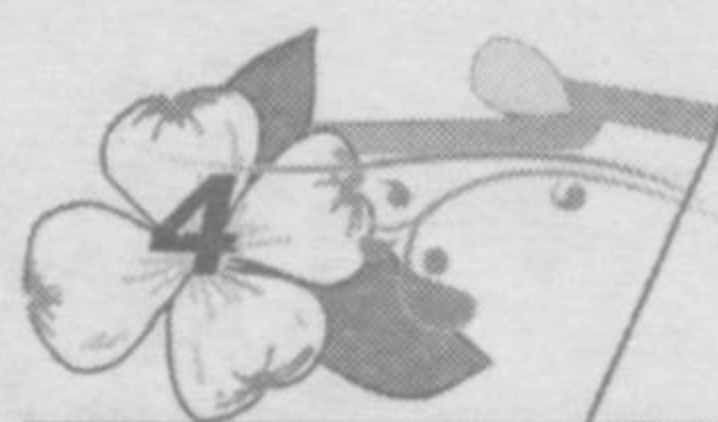
3. Qo'ng'irbosh, sholi, bug'doy, kurmak, sholg'om.

Yakuniy qism:

O'qituvchi bajarilgan ishlarni tahlil qilib, umumlashtiradi. Darsda faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi va uyga vazifa topshiradi.

Gulnora XUDOYBERDIYEVA,
Guliston tumanidagi
1-maktab biologiya fani
o'qituvchisi

Mart — fizika, kimyo, biologiya fanlari oyligi

✓ **Тўққизинчи синф битирувчиларини таълимнинг кейинги босқичига жалб этиш масаласини ҳал этишда оила — маҳалла — мактаб — касб-хунар коллежи ҳамкорлиги яхши самара бераётир.**

Жумладан, Чиноз агросаноат ва тadbиркорлик касб-хунар коллежида “Оталар мажлиси” юқори савияда ўтказилди. Ташкил этилган кўргазмаларда коллеж ўқувчиларининг ўз кўллари билан яратган маҳсулотлари, ижодий ишлари намоиш этилди. Сўнгра коллежнинг машина-трактор парк, кичик консерва цехи, ўқув хоналари, ахборот-ресурс маркази, ётоқхона ва ошхоналарига экскурсия уюштирилди. Бу меҳмонларда ўзига хос таассурот қолдирди. Асосийси, коллежнинг таълим йўналишлари ҳақида ахборот берувчи стендлардан ота-оналар ўзларига керакли барча маълумотларни олдилар.

Коллежнинг байрамона безатилган тантаналар залида ўтказилган мажлисда таълим муассасаси раҳбари И.Расулов коллеж тарихи,

имкониятлари, олдида турган мақсад ва вазифалари ҳақида батафсил гапирди. Ўсиб келаётган ёш авлодга эътибор бошқа даврларда ҳеч қачон бундай даражага кўтарилмаганини қайд этди.

— Давлатимиз томонидан фарзандларимиз келажаги учун шундай шароитлар яратиб берилаётганидан беҳад хурсандман, — дейди “Оталар мажлиси” иштирокчиси Зокир Алиев. — Ишонаманки, бу эзгулик уруғлари ўзининг мўл ҳосилини беради.

Тadbир якунида ота-оналар ва педагог ходимлар касб-хунар коллежида таълим-тарбия ишларини янги сифат босқичига кўтаришга қаратилган, мавжуд муаммоларни бартараф этиш назарда тутилган ҳамкорлик режасини амалга оширишга қарор қилишди.

Нурали ХУДОЙБЕРГАНОВ,
коллеж ўқитувчиси

✓ **ИЖОДКОР АЁЛНИНГ ИЧКИ ДУНЁСИ, БЕҒУБОР ҲИС-ТУЙҒУЛАРИ, НОЗИК ҚАЛБИ БИЛАН ЯҚИНДАН ТАНИШИШНИ ИСТАЙСИЗМИ?**

Ёшлар ижод саройида Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми жамғармаси томонидан Халқаро хотин-қизлар байрамига бағишлаб ташкил этилган ёш мусавирлар кўргазмасига боринг.

— Аёл дунёни ўзгача идрок этади, — дейди сарой директорининг ўринбосари, санъатшунос Камола Оқилова, — айниқса, ёш ижодкорларнинг асарлари биз алоҳида эътибор билан ёндашишимиз зарур. Чунки миллий санъатимизни яратишда уларнинг ҳиссаси жуда катта.

Экспозицияда рангтавир, графика, бадий фото, каштачилик, бадий шиша ва инсталляция каби замонавий йўналишдаги турли санъат асарлари намоиш этилмоқда. Гўёки, баҳор 25 нафар ёш рассом қизининг асосан гуллар, дилга илиқлик бахш этувчи манзаралар, муҳаббат мавзусидаги асарлари жамланган кўргазма залдан бошланаётгандек.

— Мен бир неча йиллардан буён ўз асарларим билан турли кўргазмаларда иштирок этиб келаман. Аммо бу ердаги тенгдошларим чизган расмларни кўргач, ўз устимда кўпроқ ишлашим кераклигини тушундим, — дейди кўргазманинг энг ёш иштирокчиларидан бири Салтанат Холмаматова. — Яна шунга амин бўлдимки, бизнинг давлатимизда ёшларнинг ҳеч бир ташаббуси эътиборсиз қолмайди.

В. ҚАРШИБОУВА

✓ **— АНА, ОЙИНГ, МУРОДЖОН, ҚАРА, — ДЕЯ ЁНИДАГИ ЎРТОҒИНИ ТОРТҚИЛАДИ БОШИДА ДҲППИ, БЕЛИДА БЕЛБОҒИ БОР БОЛАКАЙ.**

— Эй, йўк, ула мани ойимла эмас, бошқа-ю, — деганича ўртоғига дакки берган бўлди худди шундай миллий кийимда яسانيб олган болакай ҳам...

Бу беғубор суҳбатни кузатиб турганимда, боғча дарвозасидан МТМ услубчиси Татьяна Самандарова чиқиб келди ва мени байрам тadbiri бўлаётган зал томон бошлади.

Болаларнинг юқоридаги суҳбати бежиз эмас экан. Гуллар, шарлар ва турли ўйинчоқлар билан байрамона безатилган зал кичкинтойларнинг оналари ва бувиларининг ташрифи билан янада файзлидек гўё. Отажонлар байрами муносабати билан Яккасарой туманидаги 358-МТМда ташкил этилган кеча “Очк эшиклар куни” тadbiri билан бир вақтда ўтказилгани учун ота-оналар кун бўйи фарзандлари ёнида бўлиб, уларни кузатиш имкониятига эга бўлди.

Бирин-кетин саҳнада жажжилар томонидан оналарга бағишланган шеър, кўшик, рақс ва саҳна кўринишлари намоиш этилди. Уларнинг миттигина бўлиб, миллий либосларда, бошларида дҲппи-

лари билан Хоразм лазгиси ва бошқа мусиқаларга рақс тушишлари нафақат оналар, балки бизнинг ҳам завқимизни оширди. Болажонлар фақат ўзбек миллий рақслари билан чекланиб қолмасдан, кўпгина бошқа халқлар рақсларини ҳам маҳорат билан ижро этиб, барчанинг олқишига сазовор бўлди.

Айни пайтда МТМда 300 нафар болажонлар 12та гуруҳда тарбияланмоқда. Аҳамиятли томони, боғчанинг рус гуруҳи тарбияланувчилари ўзбек, ўзбек гуруҳидигилар эса рус тилида шеър ва кўшиқлар айтишди. Бу эса МТМда миллатлараро тотувлик самарали йўлга қўйилганлигидан далолат беради.

Бундан ташқари, болажонлар тўғарак раҳбари Манзура Исломбаева бошчилигида машғулотларда ясаган байрам табрикномалари, мунчоқлар ва бошқа қўлбола совғаларини онажонлари ҳамда бувижонларига туҳфа қилишди.

“Очк эшиклар куни”да ота-оналар болаларига яратиб берилган шарт-шароит билан танишиб, мамнун бўлдилар.

Райҳона ХҲЖАЕВА,
“Ma'rifat” мухбири

✓ **ПРЕЗИДЕНТИМИЗ ТОМОНИДАН БУ ЙИЛНИНГ «БАРКАМОЛ АВЛОД» ЙИЛИ ДЕБ ЭЪЛОН ҚИЛИНИШИ МАМЛАКАТИМИЗ КЕЛАЖАГИ БЎЛГАН ЁШЛАРГА БЕРИЛГАН ЯНА БИР ИШОНЧ ВА ЭЪТИБОР НАМУНАСИДИР.**

Бу борадаги ишлар кўлами ва долзарблигини ҳисобга олган ҳолда болаларни мактаб давридан оқ ҳар томонлама етук шахс қилиб тарбиялаш йўлида бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Чунончи, Чилонзор туманидаги 281-мактабда ўтказилган касблар фестивали ҳам ана шундай тadbirlарнинг узвий давоми бўлди.

9-«б» синф ўқувчиларининг «Мен шифокор бўлмоқчиман» мавзусидаги саҳна кўриниши намоишидан кейин ўқувчилар пойтахтимиздаги бир қатор коллеждардан ташриф буюрган мутахассислардан танлаган касблари доирасида савол-жавоб тарзида маълумотлар олишди. Кўп йиллик иш тажрибасига эга, касбининг ортидан муваффақиятларга эришган таниқли кишилар ҳам касбнинг ўзига хос томонлари, унинг катта-кичиги бўлмаслигини, муҳими, масъулият билан меҳр бериш кераклиги ҳақида тўлқинланиб гапиришди.

Моҳира ОТАБОУВА,
ЎздЖТУ талабаси

✓ **МАКТАБДА ЎҚИБ ЮРГАН КЕЗЛАРИДАНОҚ АНИК ФАНЛАРГА ҚИЗИҚИБ, КЕЛАЖАҚДА ЎҚИТУВЧИ БЎЛИШНИ ОРЗУ ҚИЛГАН ТОЖИНОР КОМИЛОВА УШБУ СОҲАНИ ТАНЛАГАНИДАН АФСУСЛАНМАЙДИ.**

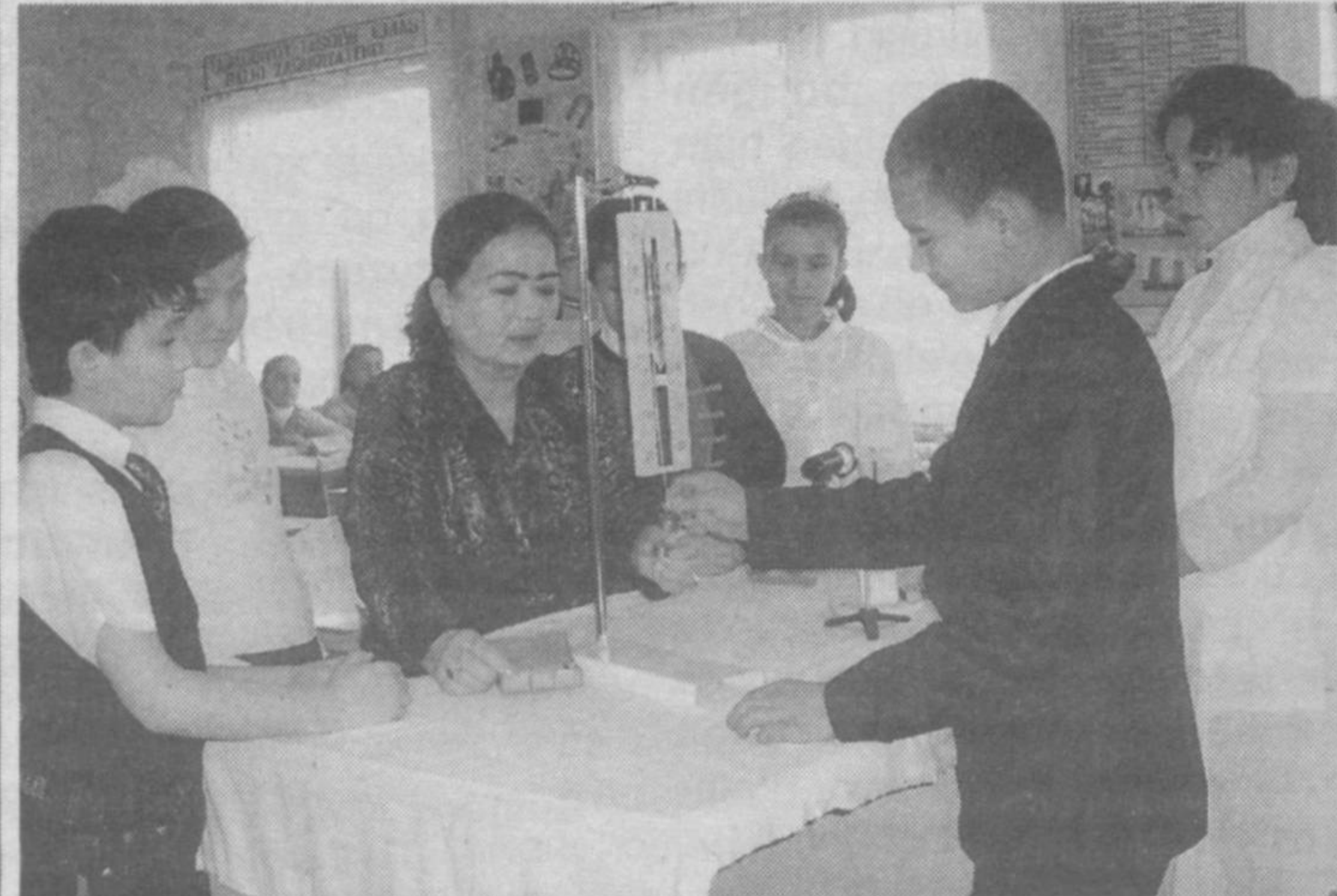
— Ҳар доим ўқувчи ёшлар орасида бўлиш, уларга фан оламининг сирасорларини ўргатишнинг ўзига яраша завқи бор, — дейди муаллима.

Ўқувчиларнинг физика фани бўйича билимларини ошириш мақсадида, у фан ойлиги доирасида кўпроқ амалий машғулотларга аҳамият бериб келмоқда. Боёвут туманидаги 1-мактабда ёш авлодга таълим-тарбия бериб келаётган му-

аллима Т.Комиловадан илм сирларини эгаллаётган ўқувчилар ўз билимларини туман ва вилоят фан олимпиадаларида намоиш этиб, фахрли ўринларни эгалламоқдалар.

Феруза САМАДОВА

Суратда: Боёвут туманидаги 1-мактаб физика фани ўқитувчиси Тожинор Комилова ўқувчилар билан амалий машғулот жараёнида.

✓ **“ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИ” АХБОРОТНОМАСИНИНГ 2010 ЙИЛДАГИ 1-СОНИ НАШР ЭТИЛДИ.**

Мазкур сонда “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”, “Таълим тўғрисида”ги қонун, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 20 июндаги “Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ-381-сонли қарорида белгиланган вазифаларни амалиётга жорий этиш, ўқувчиларнинг умумий дунёқарашини кенгайтириш, уларнинг бадий адабиётни ўқиган бўлган қизиқишларини кучайтириш, мактаб кутубхона захирасини Давлат таълим стандартлари ва ўқув дастурлари талабларига мос ҳолда адабиётлар билан бойитиш мақсадида вазирликнинг 2009 йил 17 декабрдаги “2010-2012 йилларга мўлжалланган болалар ва ўсмирлар мутолаасини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш дастури”ни тасдиқлаш тўғрисидаги 351-сонли буйруғи ва дастури чоп этилди.

Шунингдек, ахборотномада қуйидаги меъёрий ҳужжат-

лар билан танишини мумкин:

— 2009 йил 24 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги марказий аппарати ва унинг тасарруфидаги ташкилот ҳамда таълим муассасаларида меҳнатни муҳофаза қилиш ишларини ташкил этиш тўғрисида”ги 326-сонли буйруғи ва иловалари;

— 2009 йил 30 сентябрдаги “Халқ таълими вазирлигининг 2009 йил 28 сентябрдаги 9/1-ҲҚ-сонли қарорининг ижроси тўғрисида”ги 9/1-ҲБ-сонли буйруғи ва иловалари;

— 2009 йил 11 сентябрдаги умумтаълим муассасаларида “Фан ойликлари”ни ўтказишни такомиллаштириш тўғрисидаги 252-сонли буйруғи;

— 2009 йил 10 декабрдаги умумтаълим мактабларида “Спорт ойликлари”ни ташкил этиш тўғрисидаги 344-сонли буйруғи ва иловалари;

— 2009 йил 22 декабрдаги “Ўзбекистон Республикаси

Халқ таълими вазирлиги тасарруфидаги педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институт (марказ)лари ҳақида Низом”ни тасдиқлаш тўғрисидаги 354-сонли буйруғи ва иловалари чоп этилди.

Ушбу меъёрий ҳужжатлар барча халқ таълими бошқарув органлари ходимлари, мактаб ва мактабгача таълим муассасалари раҳбарлари, услубчилар, ўқитувчилар ва тарбиячилар учун муҳим.

Т.САЛИМОВ

Ҳаёт — сир-синаотлар олами. Унинг йўллари ҳар доим ҳам бир текис эмас. Гоҳо баландлиққа, гоҳо чуқурлиққа дуч келасан киши. Бу кенгликларни эса фақат сабр ва матонат билангина босиб ўтиш мумкин. Олим Файзиев ана шу тўсиқларни энгиб ўтиб, олдиға қўйган мақсадлари сари илдам бораётган иқтидорли талабалардан бири.

У 1986 йил 12 июль куни Жиззах вилояти Зомин туманида таваллуд топган. 2004 йили Гулистон давлат университети қошидаги Янгиер академик лицейини тавомлаб, 2006 йили Тошкент давлат юридик институтига давлат гранти асосида ўқишга қабул қилинган. Ҳозирда мазкур институтнинг 2-ҳуқуқ факультети 4-босқич талабаси.

— Ўйлаб қарасам, ҳар қандай чўққини забт этишда дастак, қоронғу йўллари ёритувчи зиё — илмни ўзимға ҳақиқий дўст, ҳалоскор, деб танлаган эканман, — дейди қахрамонимиз. Бош омон бўлса, дўппи топиларкан. Бу унинг ҳаётий фалсафаси.

«Биринчи устозим — онам»

— Бундай дейишимнинг боиси, онам ҳали мактабга бормасимданок алифбени қўлимға тутган. Эринмасдан китобдаги ҳар бир ҳарфни ҳижжа-лаб ўргатиб, унга қизиқишимни уйғотган. Шу сабабли алифбени тез ўзлаштириб олганман.

Бир воқеа ҳамон ёдимдан чиқмайди. Алифбе китобидаги охириги ҳарф “ҳ” ни ҳам тўлиқ ўрганиб бўлдим. Энди бошқа китобларни ҳам ўқий оламан. Буни онам тезда пайқаган, шекилли, эртаси куни бозор-ўчардан уйға қайтаётган эдик, дабдурустдан: “Олимжон, юр сенға зўр нарса олиб бераман” деб қолди. Қарасам, бир китоб дўқониға яқинлашиб қолибмиз. Олдиндан кўзлаб қўйган шекилли, иккита китобни кўрсатди. Биринчи китобнинг юзида “Қайнар булоқ” (болаларбоп шеърий тўплам), иккинчи китобда “Мен Робот” (насрий ҳикоя) деб ёзилган эди. Китобларни қўлимға олар эканман, онамнинг «суюрпризи»дан қувониб кетдим. Қани эди уйға етсак-да, уларни тезда ўқисам. Онам китобларни бир ой вақт ичида ўқиб чиқишимни, сўнг ундаги воқеаларни айтиб беришимни тайинлади. Мен эса китобни бир ҳафта ичида ўқиб тугатдим. Ундаги шеърү ҳикояларни ҳатто ёддан айти онамнинг «имтиҳон»идан ўтдим. Шунда онам қувонганидан кўзларига ёш олиб: “Олимжон, катта бўлсанг ким бўласан?” деди. Мен эса ўйлаиб ўтирмасдан: “Прокурор бўламан” деб жавоб бердим. “Прокурор бўлиш учун нима қилиш керак?” ана саволға тутуди онам. “Кўп ўқиш керак” дея онамнинг тиззаларига бош қўйиб ухлаб қолдим.

Эртаси куни мактабға чиқишим керак эди. Бунинг учун эса синовдан ўтишим лозим экан. Онам ўқитувчи бериши мумкин бўлган саволларни йўл-йўлакай энгил ўргатиб бораркан, бу билан мени суҳбатта тайёрлади. Жиззах вилояти Зомин туманидаги 34-мактабға келдик. Мактаб ҳовлисидан ичкариға кирар эканмиз, эшик олдида турган ўқитувчилардан Насиба опа Мавлоновани сўрадик. Буни қарангки, биз қидирган аёл ўзлари экан. Насиба опа имтиҳонда онам нимани ўргатган бўлса, шуни сўради. Ҳеч иккиланмай у кишининг синовларига жавоб бердим.

Ўшанда, Насиба опа қўлимға ручка тутиб, наинки чиройли ёзиш, ифодали ўқишни, балки китобни севишни, ота-

онани қадрлашни, дўст танлашни, шунингдек, илмнинг илк сир-синаотларини ва ҳаёт ҳақидаги дастлабки таълимотларни ўргатган эди. Айниқса, у кишининг кундалигимға бир кунда 2тадан “5” баҳо қўйишларини жудаям кўп эслайман. Балки мени ҳар дарсада ана шу йўл билан рағбатлантириб, ўқишға меҳримни оширган Насиба опанинг сабоқларими, меҳрибон закий онамнинг ҳар қандай вазиятда қўллаб-қувватлашлари илм чўққиларини забт этишимда тиргак бўлгани боис, бугун шу даражаға етиб тургандирман.

Сабр таги сариқ олтин

2004 йили Гулистон давлат университети қошидаги Янгиер академик лицейини тугатгач, урта уринишдан сўнг 2006 йили Тошкент давлат юридик институти талабаси деган номға сазовор бўлдим. Бу билан нима демокчиман, ушбу вақт оралиғи “Мен ўтган ва ўтиб бораётган умримдан оқилона фойдалана олдимми?” деган саволни ўзимға берганимда, бу ҳам ҳаётнинг синови эканлигини фаҳмладим. Бу қайсидир маънода инсонни эришганларини қадрлашға, эъзозлашға ва янада кучли бўлишға ундовчи куч ҳамдир. Ҳеч қачон ўтган вақтим учун ачинамаганман. Ахир, айтишадикун, сабр таги сариқ олтин, деб. Кейин ўтган фурсатдан унумли фойдаланиб, уни энг яхши воқеалар билан безаб бориш ҳар бир инсоннинг қўлида ва иродасида.

Талабалик

Ҳар гал шу сўзни эшитсам ўзимда чуқур масъулиятни ҳис этаман. Талабаликни олтинға қиёслашди. Бу даврни олтин каби зангламас онларға менгзашға сабаб вақт нуқтаи назардан қимматли эканлиги эътиборға олингандандир. Мен талабаликни киши ҳаётидаги энг сермзъмун, бетакрор, ҳеч қандай муаммоларни ўйламасдан, мавжуд имкониятлардан самарали фойдаланиб, ўқиб, билим олиб, келгусида юксалиш учун замин тайёрлов-

чи сўнмас бир давр сифатида тушунаман. Фикри оғизимча, инсонға бундай олтин давр ўз-ўзидан тортиқ қилинмайди. Бунға эришиш учун машаққат, заҳмат чекиш талаб этилади.

Бадий китобларда ҳаёт ҳикмати

Бадий китоб ўқишни яхши кўраман. Ўзбек ва жаҳон адабиёти дурдоналаридан ҳисобланган асарларнинг кўпгинасини ўқишға улгурдим. Кейин давлат қурилиши ва бошқаруви билан ҳамда ҳозирги кунда бевосита инсонлар ҳаёти билан боғлиқ глобал муаммоларни қамраб олган илмий асарларни кўпроқ ўқийман ва улардан тегишли хулосалар чиқариб, мақола ёнқи кичик бир рисола даражасида оммаға етказишға ҳаракат қиламан. Илмий ишларимнинг аксариятида ана шу масалалар қамраб олинган.

Институтға кирган кунимдаёқ мазкур олий ўқув даргоҳида талабаларнинг профессор-ўқитувчиларға, ўз ўрнида устозларнинг ҳам шоғирдларға нисбатан ҳурмати мени ҳайратта солди. Кўп ўтмай институтимизнинг юқори курс талабаларининг Президент стипендияси, Навоий стипендияси каби номдор давлат стипендияларининг соҳиби бўлганликлари маъмурият томонидан эълон қилинди. Шунда менда улардек бўлишға ҳавас уйғонди. Машаққатли ва шарафли илм ва ҳаёт йўлида юридик фанлар доктори, профессор Қумринисо Абдурасулова билан устоз-шоғирд бўлиш бахтиға муяссар бўлдим. У киши деярли барча илмий ишларимнинг ғоявий асосчиси бўлиш билан бирға, ҳаётда ўз ўрнимни топишимда ўзининг бебаҳо маслаҳатлари билан менға тўғри йўл кўрсатувчи она ҳамдир.

Ютуқлар

Шу кунға қадар 40ға яқин илмий мақолам Республиканинг қатор ижтимоий-ҳуқуқий нашрларида: “Ҳуқуқ ва бурч”, “Ўзбекистон қонунчилиги таҳлили”, “Фан ва ёшлар”, “Тошкент давлат юридик институти

Barkamol avlod — mamlakat kelajagi

Талабалар илмий жамияти тўплами”, “Тошкент давлат юридик институти “Конституциявий ҳуқуқ” кафедраси (ёш олимлари) мақоалар тўплами”, “Ижтимоий фанларнинг долзарб муаммолари” (Маъмур академияси нашри) каби журналлар; “Ҳуқуқ”, “Туркистон”, “Хоразм ёшлари” каби газеталар ва қатор мавзуларда ўтказилган Республика илмий-амалий конференциялари материаллари тўпламида эълон қилинган. Шунингдек, 2007-2008 йилларда “Ўзе-

сис этилган “Иқтидорли талабалар учун стипендиялар Дастури” голибига айландим.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг стипендияси соҳиби бўлганимни эшитишанда азиз ва мўътабар устозларим, институтимиз жамоаси, дўстим Дилмурод менадан-да кўпроқ қувонишган. Мени дунёға келтирган онажоним ҳам бу кунларни кўрганларида борми...

Ўрганишдан тўхтадимми — демак орқада қоляпман

Ўрганиш — узлуксиз жараён. Ҳаттоки, ўтган энг буюк алломаларнинг ҳам қанчалик ўргансам, шунчалик билмаслигимни билдим, деган гаплари ҳам беҳиз эмас. Шундай экан, инсон ҳар доим ўрганишдан тўхтамаслиги ва чарчамаслиги даркор. Айниқса, бугунги, Президентимиз Ислоҳ Қаримов таъбири билан айтганда “Биз яшаётган XXI аср — интеллектуал бойлик ҳукмронлик қиладиган аср”да ўрганишдан бироз бўлса-да тўхташ анча-мунча нарсамизни йўқотишимизға сабаб бўлиши мумкин.

Ватан ҳақида сўз кетганда...

Уни қайсидир қирраси орқали таърифлаш, ўйлайманки, ҳар бир инсонни чуқур мулоҳаза юритишға мажбур қилади. Ватан тушунчаси ҳақида соатлаб, керак бўлса, кунлаб гапириш мумкин. Шунда ҳам ҳар бир инсон қалбида Ватан тушунчасиға ўзининг бошқалардан фарқ қилувчи маъно берувчи таърифи бўлади. Хусусан, Ватан, менимча, бу — Ўзбекистон — киндик қоним тўкилган юрт, меҳрибон онажоним хоки пойи ётган тупроқ, содиқ дўст. Мен бутун Ер юзида Ўзбекистондек жаннатмакон юрт йўқ, деб ўйлайман.

Орзулар

Ҳар бир инсон ўзининг жамиятдаги ўрнидан, танлаган касбию йўналишидан келиб чиқиб, орзулар қиладик ҳамда режалар тузади. Менинг энг катта орзум, аввало, онам хоҳлаган инсон бўлиш, ота-онам кўра олишмаган мустақкам оилани қуриш, фарзандларимни ҳам ота, ҳам она меҳриға тўйинтириб ўстириш, таълим бериш ҳамда уларни Ватанға, ота-онаға, ёр-у дўстларға нисбатан ҳурмат руҳида тарбиялаш, болаликдаёқ ният қилган касбим — ҳуқуқшунос бўлиб, элга хизмат қилиш. Ўйлайманки, инсон учун бундан ортиқ орзу бўлмаска керак.

Хулоса ўрнида

Шуни айтишим мумкинки, аввало, менинг шу даражаға этишимда онамнинг тўғри тарбияси, жамиятдаги соғлом муҳит, давлатимиз томонидан яратиб берилган шарт-шароит, устозларимнинг ҳаётий ва сўнмас ўғитлари ҳамда берган таълим-тарбияси муҳим омил бўлиб хизмат қилди. Мен мустақил Ўзбекистон фарзанди эканлигимдан фахрланаман.

«Ma'rifat» муҳбири Хулқар ФАРМОН ёзиб олди.

«МУСТАҚИЛ ЮРТ ФАРЗАНДИ ЭКАНЛИГИМДАН ФАХРЛАНАМАН!»

ИШОНЧ — ИНТИЛИШГА ҚУВВАТ

...Ниҳоят, ҳаяжонли дақиқалар етиб келди. Бир-биридан чаққон, бир-биридан зукко ўқитувчилар ҳакамлар жавобини, ўзларига қўйилган маҳорат баҳосини орзиқиб кутишмоқда. Ҳар бирининг дилидан кечган ҳис-туйғулар фақат ўзларига аён.

Урганч шаҳридаги 5-умумий ўрта таълим мактабида бўлиб ўтган “Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси—2010” кўрик-танловининг вилоят босқичида чет тили фани бўйича қатнашаётган Нафосат Қўшчанованинг ҳаяжони бошқаларникидан кўпроқ. Нафосат ичига ютиб, жим ўтиргани билан хаёли икки кундан буён шиддатли кечаётган танлов жараёнларида.

“Шартларни тўғри бажардиммикин, мен ишлаб чиққан Концепция мавзуи долзарбмикин, мактабда ўтган дарсими? Ўқувчилар мени яхши қабул қилишди, дарсда шовқин бўлмади, гуруҳларда ишлаганда, ўқувчиларнинг барчаси фаол қатнашди. “Оқ ва қора” машини болалар жон дилидан бажаришди. Саҳна кўринишини ўқувчилар ижодкорона маҳорат билан ўйнашди, “Ақлий ҳужум”ни айтмас ҳам бўлади”.

Бу ўйлар унга сал бўлса-да таскин берардию, яна ким билди, балки “мендан ҳам кучилар бордир, балки тажри-

баси кам дейишар”, деган хаёлар унга тинчлик бермасди.

“Нафосат Қўшчанова ҳар бир шартни мукамал бажаргани, энг яхши дарс ўтказгани учун биринчи ўринга муносиб топилди”, деган гапдан тўлқинланиб кетдию, кўзларига ёш келди, ҳаяжондан ўзини босолмас, “раҳмат”, деган сўзни айтишга тили айланмас эди.

— Сизга раҳмат! — деди қўлида Фахрий ёрлик билан, вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи Эргаш Худойназаров. — Мен ҳар бир фан бўйича ўтказилаётган дарсларни кузатишга, бугунги мактаб ўқитувчисининг қиёфасини, маҳоратини, салоҳиятини ўз кўзим билан кўришга ҳаракат қилдим, худди шу қизнинг дарсида ҳам бўлдим. Тўғриси-ни айтсам, ёшлигига қараб ўқитувчининг билим ва кўникмаси етарлимикин, деган хаёлга борувдим, лекин дарснинг ўртасига бориб фикримдан қайтдим. Чунки ҳар бир дарснинг аҳамиятли томони шундаки, ўқитувчи ўқувчилар

билан мулоқотга кириша олиши, улар қалбига йўл очиши керак, ана шундан кейин ўқувчидаги бор билимни тўлдириб бораверасиз, яъни ўқувчини ҳаракатга келтирасиз. Бугунги кунда замонавий, интерфаол

назарияни амалиётда синаб кўрарди.

— Дарҳақиқат, бу танлов менга катта синов бўлмоқда, ҳали тажрибам кам, вилоят миқёсида кучлиларнинг кучилари билан беллашиш осонмас.

«Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi — 2010»

тарзда дарс ўтишининг самарали услубини шу ўқитувчида кўрдим. Энди қизим, буёғига ҳам омад Сизга. Янада кўпроқ ишланг!

Бошқарма бошлиғининг бу сўзлари ҳар қандай қимматбахо совгадан яхши эди.

Энг аввало, унинг ўзига бўлган ишончи, интилиши, изланиши уни марра сари етақламоқда. Қолаверса, уни ҳар томонлама қўллаб-қувватловчи мактаб жамоаси, устозларнинг кўмаги ва албатта, жондан азиз ўқувчиларининг ёрдами катта. Дарсларида қўллаётган услубларни у ўз ўқувчилари билан синовдан ўтказар, уларнинг билим ва қобилиятига хосми, шу топшириқни бажара олишадими, деган

Боз устига бир соатлик дарс шартда нотаниш мактаб, нотаниш ўқувчилар билан ишлаш қийин бўларкан, мен айтган топшириқларни улар бажарармикин, тил билиш даражаси қандай экан, деб ўйлардим. Нима дейишимни ҳам билмайман, мени қўллаб-қувватлаганлари учун раҳмат, — дейди Нафосат ҳалиям ҳаяжонини босолмай.

Ғолибага аста яқинлашиб, суҳбатга чорладик:

— Мен ёшлигимдан чет тилига жуда қизиққанман. Бир куни ота-онам билан қадимий Хива шаҳрини зиёрат қилгани борганимизда, хорижлик сайёҳларга Хива обидалари ҳақида тинмай гапириб бераётган таржимонга жуда ҳава-

сим келганди. Ўшанда онамга мен ҳам чет тилини ўрганаман, чет тили ўқитувчиси бўлман, дегандим. Онам қувонганидан, жуда яхши, қизим, “Тил билган — эл билади”, “Тил билган хор бўлмас” деган мақолларни айтгандилар. Ўқишга кирдим, ўқидим, ота-онам ҳамиша менга мадад бўлди. Мана, ҳозир севган касбимда ишлаяпман. Орзуларимнинг чеки йўқ, мени ғолиблик сари доимий интилишга ундаган олий таълим даргоҳида пухта сабоқ берган устозларим Зулфия Отажонова, Тамила Эрматова, Музаффар Ёқубовдан беҳад миннатдорман. Келгусида ўз устимда кўпроқ ишлаб, танловнинг республика босқичида янада тажрибамни ошириш, муносиб ўрин эгаллаш нияти-даман. Кейинчалик эса, илмий иш қилиш, ўқувчилар учун яхши қўлланмалар яратиш, асосийси, яхши шогирдлар етиштиришни ният қиламан. Орзуларимни рўёбга чиқаришга амалий ёрдам бериб, ўқитувчини ҳаракатга келтирадиган, изланишга, ижодкорликка ундайдиган бундай танлов ташкилотчиларидан миннатдорман, — дейди Нафосатхон ўз ютуқларидан гурурланиб.

Зухрагон РЎЗМЕТОВА,
Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси “Ахборот хизмати” ходими

Бугунги кунда Ер юзида ичимлик сувининг танқислиги, атмосферанинг бузилиши, атроф-муҳитнинг ифлосланиши ва бошқа бир қатор экологик муаммоларнинг юзага келаётгани инсониятнинг, айниқса, ёшларнинг экологик маданиятини шакллантириш, масъулияти ва фаоллигини оширишни таъқозо этмоқда. Шу нуқтаи назардан, мамлакатимизда экологияни асраш, табиатни муҳофаза қилиш жараёнига ёшларни сафарбар этиш, уларда экологик хавф-хатарни англаш, масъулиятли қарор қабул қилиш ва ташаббускорликни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Тошкент шаҳар “Экомактаб” экология-ресурс мактаби ва “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракатининг “Камалак” болалар

Ekologik madaniyat

лигини, билим, салоҳиятини ва саъй-ҳаракатини экологик тизим мувозанатини ва табиат захираларини келажак авлод учун асраш зарурлигига қаратиш ҳамда уларда фаол экологик онг ва муносабатни шакллантиришдан иборат.

Лойиҳа 3 босқичда амалга оширилади. Биринчи босқичда Тошкент шаҳрининг 11 нафар фаол ўқувчи-ёшлари танлов жараёнида “Экомактаб”да ташкил этиладиган қисқа муддатли ўқув жараёнига жалб этилади. Иккинчи босқичда радиоэфирда чиқиш кўникмалари, санъати ва мавзуну ёритиш бўйича иштирокчилар билан амалий машғулотлар

“ЭКОЛОГИЯ ДАҚИҚАЛАРИ”: ҲАЁТ КАМАЛАКДЕК СЕРЖИЛО БЎЛСИН

ташкilotи ташаббуси асосида “Ёшларнинг экологик салоҳиятини ошириш орқали уларни атроф-муҳит муҳофазаси жараёнига кенг жалб этиш” лойиҳаси ҳам худди шу мақсадда ўтказилмоқда. Ушбу лойиҳа “Атроф-муҳит тозалиги уйнинг остонасидан бошланади” шиори остида ёшлар учун экология мавзусига оид туркум радиоэфирда иштирокчиларни узатишни назарда тутди. Халқимизнинг бой экологик қадриятларини тарғиб қилиш эшиттиришларда алоҳида аҳамиятга эга. Мавзуга оид радиоэфирда иштирокчилар ёшлар томонидан турли кўринишларда — дебат, савол-жавоб, мулоқот, репортаж тарзида “Тошкент” радиоканалининг “Экология ва биз” дастури орқали бериб борилади.

— Назаримизда, аҳоли ва ёшлар ўртасида атроф-муҳит ва уни ифлослантирмастик, табиат ресурсларидан фойдаланиш, мавжуд экологик-ҳуқуқий жавобгарлик, бирламчи экологик билим ва тунунчаларни ёшларга радиотўлқинлар орқали етказиш жуда муҳимдир, — дейди “Экомактаб” экология-ресурс мактаби ижрочи директори Рўзимухаммад Султонов. — Лойиҳадан кўзланаётган мақсадлардан бири — ёшларнинг куч-иродаси, орзу-интилишлари, ташаббускор-

ўтказилади. Сўнгги босқичда эса ёшлар томонидан экологиянинг турли мавзуларига оид “Экология дақиқалари” мавзуси остида радиоэфирда иштирокчилар тайёрланиб, бевосита чиқишлар уюштирилади. Уларда ёшларнинг “Сувни асрайлик!”, “Ҳазонларни ёқмайлик!”, “Табиатга лоқайд бўлмайлик!” каби экологик акциялари ҳам уюштирилади.

— “Экомактаб”ни ўтаган ёшлар “Экология ва биз” эфири орқали экологик билим, тафаккур ҳамда соғлом муҳит тарғиботчилари бўлиб, шаҳар, туман, маҳаллалардаги ечимини кутаётган экологик масалаларни қамраб олган радиоэфирда иштирокчиларни бевосита мутахассислар билан ҳамкорликда тайёрлайдилар, — дейди “Тошкент” радиоканалининг масъул ходими Шоҳиста Қосимова. — Мазкур эшиттиришлар ёшларнинг экологик билим, экологик-ҳуқуқий савиясини оширишга, табиат ресурсларидан самарали фойдаланишга, атроф-муҳитни ифлослантиришнинг ҳуқуқий жавобгарлиги, тингловчилар дунёқараши, ҳатти-ҳаракатларини ўзгартиришга ҳамда бир ёқлама, тор фикрлашдан воз кечишга хизмат қилади.

Дилшод КАРИМОВ,
“Ma'rifat” муҳбири

ҲАМКОРЛИКНИНГ УФҚИ КЕНГ

Таълим мазмунини чуқурлаштириш, самарадорликни юқори босқичга кўтаришда тажрибали мутахассислар, илғор педагоглар, олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларининг фаоллиги муҳим аҳамиятга эга. Улар иштирокида ташкил этилган давра суҳбатлари, фикр алмашув тадбирлари, илмий-амалий анжуман ва семинарлар тажриба мактаби бўлиб хизмат қилади.

Куни кеча Чилонзор туманидаги 178-сон давлат ихтисослаштирилган умумтаълим мактабидан “Ихтисослаштирилган таълим мактаблари олий таълим муассасалари билан ҳамкорлик ишларининг ташкил этилиши” мавзусидаги амалий ўқув-семинарида ҳам профессор-ўқитувчилар, олимлар, дарслик муаллифлари, шаҳар умумтаълим мактаблари директорларининг ўқув-тарбиявий ишлари бўйича ўринбосарлари, ихтисослаштирилган мактаблар раҳбарлари, туман ХТБ мудирлари ўзаро фикр алмашиб, келгуси вазифаларни белгилаб олди.

O'quv-seminar

Мунозараларда ЎзМУ механика-математика факультетининг кафедра мудирани Анатолий Бедарёв, Низомий номидидаги ТДПУ инглиз тили кафедраси ўқитувчиси Индира Баситова, ЎзПФТИ етакчи илмий ходими, физика-математика фанлари номзоди Акбар Баҳромов, Тошкент шаҳар ПКҚТМОИ катта ўқитувчиси Тамара Брагинская, Чилонзор туманидаги айрим фанлар чуқурлаштириб ўқитилдиган 200-мактаб директори Рамида Жавҳарова, шу тумандаги 178, 195-сонли Давлат ихтисослаштирилган умумтаълим мактаблари директорлари Лариса Хушбоқова, Маргарита Пак ва бошқалар олий ўқув юрти — умумтаълим мактаблари ҳамкорлиги истиқболлари, олий ва умумий ўрта таълим муассасаларида меҳнат қилаётган устоз, мураббийларнинг ҳар бири ижодкор ва ташаббускор бўлиши тўғрисида гапирдилар.

Амалий ўқув-семинар давомида ҳамкорликни янада юксалтириш мақсадида иштирокчилар эътиборига муҳокама учун мавзу шаклида “Таълимнинг илмий-методик асосларини ривожлантиришга йўналтирилган фундаментал, инновацион тадқиқотларни танлаш, белгилаш ва амалга оширишда Давлат ихтисослаштирилган умумтаълим мактаблари ва ОЎЮ томонидан қандай ишлар амалга оширилиши керак деб ўйлайсиз?”, “Давлат ихтисослаштирилган умумтаълим мактабларининг ОЎЮ билан ҳамкорлик шакллари қандай бўлиши мумкин?”, “Ҳамкорлик йўли билан фанларни ўқитишда самарадорликни ошириш йўллари нималардан иборат?” сингари саволлар ҳавола этилди. Муҳокама учун киритилган мавзулар гуруҳларда атрофлича муҳокама қилинди, сўнгра семинар-тренинг усулида саволларга жавоб изланди. Баҳс-мунозаралар якунида таклифлар умумлаштирилди ва вазифалар белгилаб олинди.

Нозима ТОЖИБОЕВА,
Тошкент шаҳар ХТББ назоратчиси,
Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ,
“Ma'rifat” муҳбири

2009—2010-o'quv yili — Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligi o'quv yili

Ахборот ҳеч қандай чегара ва назоратни тан олмайган бугунги глобаллашув даврида ёшлар онгини ёт гоялардан ҳимоя қилиш ҳар қачонгидан ҳам муҳимроқ аҳамият касб этмокда. Ахборот хуружлари зарбасига муносиб жавоб бериш, ўз навбатида, ота-оналар, мактаб ва маҳалла елкасига улкан масъулият юклайди. Бугун ёшларимизни ҳар қандай салбий иллатлардан асраш, уларни миллий қадриятларимиз, бой маданий меросимизга содиқ инсонлар қилиб тарбиялаш йўлида қандай ишлар амалга оширилаяпти? Ушбу саволга жавоб излаб пойтахтимиздаги бир неча умумий ўрта таълим муассасаларида бўлдик.

БОЛАНИ ТУШУНИШГА ИНТИЛИШ КЕРАК

— Ўқув йили бошида мактабимизда бир нафар ўқувчимиз баъзи кичик ҳуқуқбузарликлари учун ИИБ рўйхатига олинган бўлса, бир нафар бола ноқобил оила фарзанди сифатида қайд этилган эди, — дейди Юнусобод туманидаги 258-мактаб директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари Гулсара Тўраева. — Ушбу ўқувчилар, уларнинг ота-оналари билан

дай оқибатларга олиб келишни янада теранроқ англайди. Мактабда шундай тадбирлар ўтказилиши керакки, ўқувчи жон-дили билан уларда иштирок этишни хоҳласин. "Керак", "шарт", "лозим" сўзлари билан тугайдиган насиҳатомуз гаплардан кўра, ҳаётий намуна ва мисоллар бола қалбига тезроқ етиб боради.

ТАРБИЯ МЕХРДАН ҚУВВАТЛАНАДИ

— Мактабимизда ҳуқуқ фани чуқурлаштириб ўқитиладиган

бўлмайди. «Маънавий-маърифий ишлар самарадорлиги ўқув йили»да умумтаълим муассасаларида бу масалага алоҳида аҳамият қаратилаётгани эътиборга моликдир.

ИНДИВИДУАЛ ЁНДАШУВ ЗАРУР

Чилонзор туманидаги 173-мактабда 738 нафар бола тахсил олади. Мактаб директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари Нигора Зукурова синф раҳбарларидан ҳар ойда ўқувчиларнинг тарбияланганлик даражасини баҳолаб боришни талаб қилади. Яъни болалар бир қанча меъёрлар: инсонпарварлик, тўғрисиўзлик, ахлоқ, интизом ва билим нуқтати назаридан 5 балли тизимда баҳоланади. Бу масалада оқсаётган синфлар масаласи Таълим муассасасининг Маънавият-маърифат кенгашида кўриб чиқиладди. Кўрсаткичлари нисбатан паст бўлган ўқувчиларга дарс ва дарсдан ташқари пайтларда

ланади. Бошлангич синф ўқувчилари «Бизнинг оила», «Менинг она-Ватаним» мавзуларида диктант ёзиши, расм танловлари ва викториналарда иштирок этиши мумкин. Боланинг ижтимоий иммунитетини, Ватанга бўлган муҳаббатини шакллантириш, унга дастлаб "Ватан нима?" қабилидаги оддий саволларни беришдан бошланади.

Юқори синфлар учун ИИБ ходимлари, шифокорлар, маҳалла фаоллари билан биргалликда ўтказиладиган тадбирлар давомида ўқувчилар терроризм, диний экстремизм, гиёҳвандлик каби иллатларнинг қандай аянчли оқибатларга олиб келиши ҳақида чуқур маълумотга эга бўлади. Эркин мулоқот жараёнида биз кўпроқ ўқувчининг фикрини эшитишга, саволларига тўлиқ жавоб беришга ҳаракат қиламиз. Яқинда болаларимиз Ўзбек Миллий академик драма театрида намоиш этилган "Билмайин босдим тиканни" ва "Падаркуш" спектакллари томоша қилиб келишди.

ди Чилонзор туман ХТБ маънавий-маърифий ишлар бўйича бош мутахассиси Муяссар Норматова. Бундай болаларнинг оилавий шароити ўрганилганда, шу нарса равшан бўладики, кўп ҳолларда оиладаги носоглом муҳит бола тарбиясига салбий таъсир кўрсатади. Унинг қалбида қандайдир кемтиклик, бўшлиқни вужудга келтиради. Ўзига нисбатан эътиборнинг камлигидан азият чеккан, саволларига ўз вақтида жавоб топа олмаган бола ёлгон ваъдаларга ишониб, ёвуз кимсаларнинг таъсирига тезроқ тушиб қолиши мумкин. Бизнинг олдимизда турган навбатдаги вазифа — ўқувчиларнинг интеллектуал салоҳиятини оширувчи, уларни воқеликни тўғри баҳолаб, мустакил хулосалар чиқаришга ундовчи савол-жавоблар, семинар-тренинглар ташкил этишдан иборат. Шундагина камгап, ийманиб юрган ўқувчи ҳам аста-секин ўз фикрлари-

ИШОНЧ — ТАРБИЯНИНГ АСОСИ

олиб борилган тушунтириш ишлари самараси ўлароқ ижобий натижага эришдик.

— Сарвар (исми ўзгартирилган) бир неча кун мактабга келмай юрди. Биз унинг уйига бориб, оилавий шароити билан яқиндан танишдик. Онаси кун бўйи ишда бўлгани сабабли бола оғир касалликка чалинган отасини ёлғиз ташлаб кета олмас экан. Ушбу масала даставвал мактабимиздаги Вояга етмаганлар ишлари бўйича махсус комиссия томонидан ўрганилди, ота-оналар университети ва маҳалла имкон даражасида унинг оиласига ёрдам кўрсатиб, Сарварнинг намунали ўқувчилар қаторида дарсларда мунтазам қатнашишига эришдик.

Мактабимиздаги 1309 нафар ўқувчидан 1083 нафари тўғарақларга жалб қилинган. Шанба кuni ҳар бир синфда, албатта, тарбиявий соат ўтिलाди. Болаларни жаҳонда ва юртимизда бўлаётган воқеалар билан таништириб, ахборотлашган жамятда уларнинг маълумотларни саралай олиш қобилияти, ижтимоий иммунитетини ўстиришга жуда катта эътибор қаратамиз. Вазирлар Маҳкамасинининг «Ижтимоий-маънавий муҳитни янада соғломлаштириш, диний ақидапарастликнинг олдини олиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида жорий йилда ўтказилиши керак бўлган тадбирлар режаси тасдиқланди. Унга кўра, юқори синф ўқувчилари орасида бир ойда бир марта диний ақидапарастлик ва терроризмга қарши тадбирлар ўтказилади.

Ўқувчиларнинг дарсга мунтазам қатнашиши, юриш-туриши, хатти-ҳаракатлари, фанларни ўзлаштириш даражасини доимо назорат қилиб борамиз, чунки мана шу омиллар бола ҳақида жуда катта ахборот бериши мумкин. Терроризм ёки гиёҳвандлик домига тушиб қолган инсонлар тақдирини саҳналаштириш, деворий газеталар, рефератларда акс эттириш орқали болалар бу — «офат»ларнинг қан-

синфлар бўлиб, Тошкент давлат юридик институти билан ҳамкорликда бу борадаги чора-тадбирлар режасини ишлаб чиққанмиз. Институт мутахассислари ва талабаларининг мактабимиз ўқувчилари билан тез-тез бўлиб турадиган учрашувлари болаларнинг ҳуқуқий онгини ўстиришга хизмат қилади.

Бола тарбиясига таъсир этувчи асосий учта омил бор: оила, мактаб ва боланинг атрофидаги одамлар. Бола характери, хатти-ҳаракатларидаги ўзгаришлар ва унинг дунёқарашини фақат ТВ ёки атрофмуҳит таъсири билан изоҳлаб бўлмайди. Ўқувчи, авваламбор, уни вояга етказган ва тақдирида муҳим ўрин тутган инсонлар — ота-онасининг меҳри ва эътиборини ҳис қилиб яшаши керак. Айниқса, ўсмирлик даврида. Шу билан бирга ўқитувчи елкасида ҳам ота-онаниқидан кам бўлмаган масъулият бўлади. Ҳозирги болаларнинг дунёқарашини бизнинг давримизга нисбатан тезроқ шаклланимокда. Муаллим болаларни бирдек севиши, яқин дўст ўрнини боса олиши керак. Шундагина ўртада меҳр-оқибат, ишонч вужудга келади, — дейди 258-мактабнинг инглиз тили фани ўқитувчиси, хотин-қизлар кўмитаси раиси Муқаддас Файзиёева.

МАЪНАВИЙ ҚАШШОҚЛИК ОҚИБАТИ

АҚШда улкан шов-шувларга сабаб бўлган «Колумбина» мактабидаги қотиллик оқибатида 13 киши вафот этиб, 24 нафар одам жароҳатланган эди. Бунинг учун қуролдан неча марта ўт очиш керак, биласизми? Энг даҳшатлиси, қотиллик террорчилар томонидан эмас, шу мактабнинг 2 нафар ўқувчиси томонидан содир этилган.

Бола тарбияси ва маънавиятига назоратни бир дам бўлсин четда қолдириб

кўпроқ эътибор қаратилади, қизиқишларига кўра, улар фан тўғарақларига жалб этилади.

— Мактабимизда йўлга қўйилган тизимга кўра, ҳар бир болага у яшаётган оила шароитини ҳисобга олган ҳолда ёндашилади. Шундай қилиб, ўқувчиларимиз оилада ёлғиз фарзанд бўлиши, кам таъминланган, тўлиқ бўлмаган ёки ёш оилада тарбия олишига қараб, уларнинг характери ва руҳиятини ўрганамиз. Бу йўл орқали биз болаларнинг қобилиятини юзага чиқариш, уларни қийнаётган муаммолар ҳақида тасаввурга эга бўлишимиз мумкин. Зеро, ҳар бир бола — алоҳида шахс. Ота-оналар университетларини ҳам бир неча гуруҳларга ажратганмиз. Масалан, ёш, фарзанд тарбиясида ҳали у қадар катта тажрибага эга бўлмаган оилалар билан алоҳида ишлаймиз. Синф раҳбарларидан ўқувчининг кун давомида қаерда бўлгани ва нима билан шуғулланганини кундалик кузатув дафтарларига қайд этиб бориш талаб этилади.

Шунингдек, ҳар бир ўқувчи ўзининг ижтимоий паспортига эга. Бунда синф раҳбари боланинг саломатлик ҳолати, сурункали касалликлари бор ёки йўқлиги, руҳий ва жисмоний аҳолини ўрганиб чиқади.

ТАРБИЯВИЙ ИШЛАРДА ЁШ ПСИХОЛОГИЯСИ

Болалар билан олиб бориладиган тарбиявий ишлар уларнинг ёшига қараб белги-

Кейин биз уларнинг таассуротларини биргалликда муҳокама қилдик.

ОТА ИБРАТИ — БЕБАҲО ҲИҚМАТ

— Гиёҳвандлик, терроризм ва миссионерликка қарши кураш йўлида биз эришган энг катта ютуқ — Оталар кенгаши, десам, адашмайман. Биламиз-ки, ўғил боланинг тарбиясида отанинг ўрни беқиёс. Отанинг гамхўрлиги ва жонқуярлигидан ибрат олар экан, бола ҳеч қачон эгри йўлдан бормайди, — таъкидлайди Нигора Зукурова.

Мажлислар оdatдагидек, "ўқитувчи монологи" tarzida эмас, балки, маърузалар асосида олиб борилади. "Фарзанд тарбиясида отанинг роли", "Ўтиш даврида бола характеридаги ўзгаришлар" ва шу каби турли-туман мавзулар ота-оналар билан биргалликда муҳокама этилади. Бу ўз навбатида, ота-оналарнинг мажлисга мажбурликдан эмас, ўз хоҳишига кўра келишини таъминлайди.

Бизни ҳайратга солган нарса шу бўлдики, мактаб маъмурияти ҳатто мактаб ён-атрофида тўхтаб турган автомобилларни ҳам назоратдан холи қолдирмас, қайси машина кимга тегишли ва қандай сабаб билан бу ерда тургани аниқланар экан.

ЭЪТИБОРСИЗЛИК АЗИЯТИ

— Бугунги кунда туман миқёсида 12 нафар тарбияси оғир бола қайд этилган, — дей-

ни эркин баён этишга ўргана бошлайди.

— Мактабимиздаги А. исмли бола ИИБ рўйхатида қайд қилинган эди. 5-синфда унинг отаси вафот этди ва бола бувисининг қарамоғида қолди. Биз ўқитувчилар билан унинг уйига тез-тез бориб, аҳолидан хабар олиб турдик. Деярли ҳар кун эрталаб, мен А.ни ўз хонамга чақириб, у билан суҳбатлашар, уни қийнаётган муаммолар ҳақида сўрар эдим. Ана шу тарзда, у аввал дарсларга мунтазам қатнашни, кейин эса, кикбоксинг билан шуғулланишни бошлады. "Спортчиларда бир гап бор — ўз кучингдан фақат эзгу мақсадларда фойдалан", дейди у. Ҳозир А. 9-синфда ўқияпти. Унинг кўзларидаги изтироб, алам ва ташвиш — қатъият, шижоат ва эртанги кунга бўлган ишонч билан алмашди, — хотирлайди Юнусобод туманидаги 70-мактаб директори Барно Қодирова.

ХУЛОСА

Тарихдан маълумки, дунёдаги ҳамма бахтсизликлар асосан учта омил — бекорчилик, бекорчилик ва ҳасад туйфайли вужудга келган. Шундай экан, фарзандларимиз тақдирига бефарқ бўлмайлик, уларни қалбларимиз қароғида асрайлик, токи улар эришган ютуқларга бутун дунё ҳавас кўзлари билан боқсин!

Висола ҚАРШИБОЕВА, «Ma'rifat» муҳбири

МАЪРИФАТ ҚУЁШИ ТА ЎХШАЙДИ

Инсоният доимо илмга, нурга, эзгуликка интилиб яшайди. Ҳаётдаги неча минг йиллик муаммоларнинг барчаси маърифат орқали ечим топади. Шунинг учундирки, илм-маърифатнинг мавқеи ва даражаси ҳамма даврларда юксак бўлган.

Мустақилликнинг илк йиллариданоқ таълим соҳасига энг катта эътибор ва ғамхўрлик қаратилаётган Ўзбекистоннинг қайси ҳудудига борманг, маърифатга интилаётган, уни ўз умрининг мақсад-мазмунига айлантирган кишиларни кўрасиз. Амалга оширилаётган таълим сиёсати, таъбир жоиз бўлса,

тури тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан танишар эканмиз, ундаги энг муҳим бандлардан бири биз—таълим соҳаси ходимларига тегишли эканлигидан зиммамиздаги масъулият ҳисси ўн карра ошди. Жумладан, қарорда: «...таълим жараёнига янги ахборот-коммуникация ва педагогик технологияларни, электрон дарсликлар, мультимедиа воситаларини кенг жорий этиш орқали мамлакатимиз мактабларида, касб-хунар коллежлари, лицейлари ва олий ўқув юрларида ўқитиш сифатини тубдан яхшилаш, таълим муассасаларининг ўқув-лаборатория базасини замонавий турдаги ўқув ва лаборато-

билим бериш, уларнинг ўқув дастурлари юзасидан эгаллаши керак бўлган билим, кўникма ва малакаларини таҳлил қилиб бориш ҳар бир мактаб педагогик жамоасини қизиқтириши, табиий. Шу жиҳатдан олганда, таълим сифатини оширишга йўналтирилган истиқболли ривожлантириш дастури асосида умумтаълим фанлари йўналиши бўйича ҳаракатдаги семинарнинг иш олиб бораётганлиги муҳим аҳамиятга эгадир. Таълим муассасаларида халқ таълими бўлимнинг иш режаси асосида чораклар кесимида мониторинг назоратлари олиб борилиб, бунда аниқ ва ижтимоий фанлардан ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражала-

новатор ўқитувчилар меҳнати маҳсули—80та услубий қўлланма, 25та методик тавсия ҳамда кўплаб дарс ишланмалари туман методика кабинетини бойитди.

Фарзандларимизга ўзининг бой таърибасини, билимини, ақлу заковатини сарфлашга ҳаракат қилаётган муҳтарам ўқитувчилар меҳнатини қадрлаш ҳам қарз, ҳам фарз. Улар ўз меҳнатига нисбатан кўрсатилган эътибордан мамнун бўлишди ва янада юқори натижаларни кўзлаб меҳнат қилишади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 25 ноябрдаги «Халқ таълими ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш тизимини такомиллаштириш ва моддий рағбатлантиришни кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг «Халқ таълими ходимлари меҳнатига ҳақ тўлашнинг такомиллаштирилган тизимини тасдиқлаш тўғрисида»ги қарори асосида ўтган йилнинг ўзида 1083 нафар ўқитувчига устамалар берилди. Уларга устамалар белгилашда касб маҳорати, синфдан ташқари олиб борган тарбиявий ишлари, оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорлиги ҳисобга олинмоқда.

Қишлоқ зиёлиси бўлган муаллимдан ота-оналарнинг умиди катта. Бугун Олтинсой тумани ҳудудидagi барча мактабларга билим, маърифат, маънавият истаб талғинаётган фарзандларимиз учун ана шу ўқитувчилар камарбаста. Орадан йиллар ўтади, даврлар оша улар улғайиб, ота-оналари, муаллимлари орзу қилганидек, жамиятда ўзларининг муносиб ўринларини топшади. Ва шунда улар маърифат кешонаси — мактаб ҳақидаги илиқ хотираларини эслашади, ўқувчилик дамларини кўмсашади. Бу эса биз таълим ходимларига ишонч ва рағбат беради.

Эшназар ЖАББОРОВ,
Олтинсой туман халқ таълими бўлими мудир

ҳар бир фуқаронинг ҳаётига мазмун бағишламоқда. Хусусан, туманимизда ҳам таълим соҳасини ривожлантиришга, тизимдаги ишларни бугунги кун талаблари даражасида ташкил этишга эътибор қаратилляпти. Туман халқ таълими бўлими тасарруфида 63та мактаб, 18та мактабгача ва 7та мактабдан ташқари таълим муассасаси мавжуд.

«Баркамол авлод йили» давлат дас-

2010-yil — Barkamol avlod yili

рия ускуналари, компьютер техникаси билан мустаҳкамлаш, шунингдек, ўқитувчилар ва мураббийлар меҳнатини моддий ҳамда маънавий рағбатлантириш бўйича самарали тизимни янада ривожлантириш» лозимлиги алоҳида қайд қилинган.

Узлуксиз таълимнинг энг муҳим бўлини — умумий ўрта таълим мактаблари қиёфаси кейинги уч йил ичида буткул ўзгарди. Вазирлар Маҳкамасининг «2004—2009 йилларда Мактаб таълиминини ривожлантириш давлат умуммиллий дастури тўғрисида»ги қарорига мувофиқ, ўтган йилнинг ўзида туманимизда 4та (21,32,37,60) мактаб капитал реконструкция қилинган бўлса, 9, 46, 47, 58-мактаблар капитал таъмирдан чиқарилди. Жорий таъмирлаш ишлари амалга оширилган бта мактабда ҳам аҳвол кескин ўнганди. Мактабларнинг ташқи томонига эмас, балки ўқув моддий-техник базаси ҳам мустаҳкамланганлиги таълим сифати, мазмуни ҳамда самарадорлигида муҳим омил бўляпти.

Ўқувчиларга такомиллаштирилган Давлат таълим стандартлари бўйича

ри аниқланмоқда.

Таълим шундай соҳаки, ҳар куни, ҳар соатда уни янгилаш, такомиллаштириш даркор. Унинг марказида ўқувчи туради. Ўқитувчи-мураббий ўз устида ишлар ва ижод қилар экан, албатта, у методик хизматга эҳтиёж сезади. Халқ таълими вазирлигининг «Узлуксиз методик хизмат кўрсатиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида»ги 109-сонли буйруғи ижросини таъминлаш учун барча таълим масканларини бир мақсад йўлида жиپслаштириш, педагоглар ўртасида ижодкорликни ривожлантиришга қаратилган режарлар амалга оширилмоқда. Ҳозирги вақтда туман халқ таълими бўлими қошида 18та фан бўйича методик уюшма ташкил этилган бўлиб, улар барча таълим муассасаларидаги методик бирлашмалар ишини назорат қилиб боришади. Ҳар бир фанни ўқитишдаги ўзига хос тажрибалар аниқланиб, кенг ёйилади. Икки ойда бир маротаба ўтказилади йигилишларда фанларни ўқитишдаги янги педагогик технологиялар, ёндашувлар муҳокама қилинади. Кейинги икки йил мобайнида илғор ва

«МАКТАБНИ САМАРАЛИ БОШҚАРАМИЗ»

Малака ошириш ўзига хос таълим тури бўлиб, бунда мутахассиснинг касбий маҳорати профессионалик сари ривожлантирилади. Шу маънода, Абдулла Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш марказий институтида вазирлик тасарруфидagi раҳбар ходимлар малакасини ошириш баробарида уларнинг касбий, маънавий, методик тайёрлигини юқори кўтариш, шунингдек, ижтимоий, сиёсий, ҳуқуқий, иқтисодий, педагогик ҳамда психологик билимларини юксалтиришга алоҳида эътибор қаратиляпти. Курс тоифалари учун мақсадли, долзарб мавзуда олиб борилаётган ўқув машғуллари курс тингловчисининг истақ, хоҳиш ва эҳтиёжлари асосида мактаб бошқаруви муаммолари ва уларнинг ечим йўллари тўғрисида йўналишида ташкил қилинади. Чунинчи, ўқувлар давомида умумтаълим мактабида Директор жамғармасидан мақсадли фойдаланишнинг йўл-йўриқлари, молиявий саводхонликни ошириш масалалари, ўқувчиларни касбга йўналтириш билан боғлиқ баъзи ҳолатлар, ўқувчиларнинг бўш вақтларидан тўғри фойдаланиш механизмини тўлақонли ишлатиш ҳамда уларнинг маънавий-маърифий иммунитетларини

шакллантириш каби ўнлаб долзарб муаммоларга ечим изланиб, уларни бартараф этиш йўллари биргалиқда муҳокама этиляпти. Муҳокама-лар жараёнида энг фаввалдиректорлар номи қайд этиб бориляпти.

Дарвоқе, яқинда ёш директорлар гуруҳида ўтказилган «Мактабни самарали бошқарамиз» мавзусидаги семинар-тренингда ҳам бир қатор етакчи мактаб директорлари кашф қилинди.

Ана шундай мактаб директорлари билан суҳбатлашганимизда гуруҳ сардори Шахри-

Seminar-trening

сабз туманидаги 68-мактаб директори Шавкат Тўқсонов, шу туманининг 42 ва 47-мактаб директорлари Шавкат Рўзиев ҳамда Фаррух Эсонов тумандаги илғор технологияларни республика мактабларида ёйиш кераклиги, бу технология орқали «Бир ўқувчига беш китоб» маънавий-маърифий тадбири жойларга татбиқ қилинса, «Оила, мактаб, маҳалла ҳамкорлиги» концепциясининг амалдаги натижаси қафолатини таъминлашини таъкидлашди.

Ўқитувчилар сулоласининг ёш вақилиси Қибрай туманидаги 40-мактаб директори

Маҳмуда Рўзматова мактабларда малака ошириш узвийлигини таъминлаш, ўқув методик хизматдан тўғри фойдаланиш, ҳар бир ўқитувчининг касбий маҳорати узлуксиз мониторингини олиб бориш зарурлигини таъкидлади ва қадрдон мактабида маълум тажрибаларнинг мавжудлиги ҳақида берган ахбороти барчада қизиқиб уйғотди. Асака туманидаги 9-мактаб раҳбари Дилобар Фатиддинова ва Кўкюн шаҳридаги 28-умумтаълим мактаби раҳбари Шаҳноза Маҳмудова методбирлашмалар фаолиятини ривожлантириш мониторинги босқичлари ҳақида чиқишлар қилишди ҳамда ижодий кўргазмани тақдирот ишлари ўтказишди. Тақдирот кўпчилик директорларнинг ўз фаолиятларини яна бир карра таҳлил қилиб олишларига имкон берди.

Семинар-тренинг якунида мактаб директорларининг билим, кўникма ва малакалари ўрганилди, таҳлил қилинди ҳамда бошқарувга асосланган маҳсулдор фаолият турлари изчил тасниф этилди.

Нилуфар ЙЎЛДОШЕВА,
Абдулла Авлоний номидаги ХТХҚТМОМИ
доценти,
фанлари педагогика номзоди

Пойтахтимиздаги 546-МТМда ташкил этилган «Онажонлар байрами» барча байрамлардан кўра қизикроқ, завқлироқ ва албатта, кўй-қўшиқларга бой бўлгани билан болажонларнинг ёдида қолса ажаб эмас.

Унда болажонлар ўзлари ёд олган турли шеър ва қўшиқларни айтиб, рақслар ижро этиб, онажонлари ҳамда бувижонларини

«ОНАМГА ЎХШАМОҚЧИМАН»

табриклашди. Хусусан, қизалоқларнинг кўйроқ киёфасига кириб рақс ижро этгани барчанинг завқини оширган бўлса, ўғил болаларнинг зар чопонларда, бошларига дўппи кийиб ижро этган «Шум бола» рақси байрам иштирокчиларининг кайфиятини кўтарди.

Шунингдек, байрам тадбири давомида болалар ва ота-оналар иштиро-

кида турли қизиқарли ўйинлар ҳам ташкил этилди. Шунингдек, «Қайси она ўз фарзандини топа олади?» ўйини ҳам қизиқарли тарзда ташкил этилгани билан барчанинг эътиборини тортди. Қизлар иштирокчи «Онамга ўхшамоқчиман» ўйини ўтказилиб, унда қизалоқлар ўз оналарининг фазилатларини, уларнинг қайси жиҳатларига ҳавас қилишларини айтишди.

Оналар байрамида фақат оналар ва бувилар эмас, балки кичкинтойларнинг баркамол авлод бўлиб вояга етишлари учун хизмат қилаётган, таълим-тарбия бераётган тарбиячилар, устозлар ҳақида ҳам шеърлар айтилиб, кўйиқлар куйланди.

Гулнисо НИЗАМУТДИНОВА,
МТМ тарбиячиси

Суратларда: байрам тадбиридан лавҳалар акс этган. **Б.РИЗОКУЛОВ** олган суратлар.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ МИНТАҚАСИДАГИ ГИГАНТ ГЭСЛАР ЛОЙИХАЛАРИ МИЛЛИОНЛАБ ОДАМЛАР ХАВФСИЗЛИГИГА ТАХДИД СОЛАДИ

Марказий Осий мамлакатларида йирик гидроэнергетика иншоотларини куриш лойиҳалари, уларнинг шошма-шошарлик билан амалга оширилиши келтириб чиқарадиган оқибатлар бу масалага ҳолисона ёндашадиган барча соғлом фикрли кишиларни ҳақли равишда ташвишга солмоқда. Ўзбекистон бундай лойиҳаларнинг минтақадаги экология ва сув мувозанатига таъсири, шунингдек, техноген фалокатлар тахдидларини келтириб чиқариши мумкинлигини ҳисобга олиб, уларни мустақил халқаро экспертизадан ўтказиш зарурлиги хусусидаги принципал масалани қатъий қўймоқда.

Бугун ушбу фикрни дунёнинг турли мамлакатларидаги кўплаб мустақил экспертлар ҳам қўллаб-қувватламоқдалар. Масалан, МДХ мамлакатлари институтининг Бишкек филиали директори, тарих фанлари доктори, профессор, Рус география жамиятининг ҳақиқий аъзоси Александр Князев қаламига мансуб, қатор Интернет-нашрларда эълон қилинган “Ҳақиқат эмас, афсона: Ўрта Осийдаги мега-ГЭС тақдирини номаълумлигича қолмоқда” сарлавҳали мақолада ушбу муаммо бу борадаги ишларнинг ҳақиқий аҳволи нуқтаи назаридан чуқур ҳамда батафсил таҳлил қилинган.

Шуни қайд этиш керакки, мақолада баён этилган фикрлар муаллифнинг таҳминларга асосланган қараш эмас ва уни кимнингдир манфаатларини ҳимоя қилаётганликда айблаб бўлмайди.

Муаллиф ҳақли равишда Амударё ва Сирдарё Марказий Осий давлатлари фаровонлигини ва уларни сув билан таъминлайдиган яхлит манбаа эканини таъкидлайди. Шу билан бирга, олим Ўзбекистоннинг трансчегаравий Сирдарё ва Амударё сувидан фойдаланиш соҳасидаги манфаатлари ушбу дарёларнинг юқори қисмида жойлашган мамлакатлар томонидан етарли даражада инобатга олинмаётганини қайд этган. “Тожикистон ва Қирғизистон Республикалари томонидан гидротехник иншоотлар курилишининг амалга оширилиши биринчи навбатда, Ўзбекистон, шунингдек, Қозоғистон ва Туркменистон хавфсизлигига катта тахдид солаётгани ҳақида гапиришга мажбур этмоқда”, деб ёзади А.Князев.

Айни пайтда эксперт куйидагиларга эътибор қаратади: “Бу каби объектларни куришни тартибга солиадиган қатъий халқаро нормалар мавжуд бўлса-да, улар ушбу дарёлар юқори қисмида жойлашган мамлакатлар томонидан инкор этилмоқда. Бироқ, Қирғизистон ҳам, Тожикистон ҳам ушбу соҳага оид бирон-бир халқаро конвенцияни имзоламаган. Бунда гап, масалан, Россия 1996 йилнинг октябридан буён бажариб келаятган Трансчегара сув оқимлари ва халқаро кўллари ҳимоя қилиш ва улардан фойдаланиш тўғрисидаги конвенция (Хельсинки, 1992 йил 17 март), Кема юрмайдиган халқаро сув оқимларидан фойдаланиш ҳуқуқи тўғрисидаги конвенция (Нью-Йорк, 1997 йил 21 май) ва бошқа кўплаб ҳужжатлар ҳақида бормоқда. Аммо, ўз миллий манфаатларини худбинларча ҳимоя қилишдан бошқа нарсани тушунишни истамаётган ва ўз иқтисодиётини кутқаришининг бирдан бир чораси сифатида ГЭС лойиҳаларига ёпишиб олган мазкур икки республика бу лойиҳаларни кўпроқ қарз олиш ҳамда ташқи инвесторлар ёрдамига тинимсиз кўз тиккан ҳолда, ярим қўлбола усулда амалга оширишни ўжарлик билан талаб қилмоқда”.

Шунингдек, эксперт ҳудудда трансчегара сув оқимлари ҳосил бўладиган мамлакат уларни ўз билганича тасарруф қилиши ҳақидаги фикрнинг беъмаънилигини, дарёларнинг қай бири ички, қай бири ташқи экани хусусидаги бахсларнинг асоссизлигини қайд этади.

“Норин-Сирдарё ва Амударёдан Вахшни ажратиб бўлмаслиги ва улар айнан трансчегара сув оқимлари эканини ҳисобга оладиган бўлсак (бунинг учун харитага қарашнинг ўзи кифоя), Қирғизистон Қамбарота ГЭСини Ўзбекистон ва Қозоғистоннинг розилигисиз куришга мутлақо ҳақли эмас. Тожикистоннинг эса трансчегара дарё оқими бўйлаб жойлашган нафақат Ўзбекистон ва Қозоғистон, балки унинг қуйи қисмидаги Туркменистоннинг ҳам розилигисиз ГЭС куришга ҳеч қандай ҳаққи йўқ. Вахш ички дарё экани ҳақида қанчалик кўп гапирилмасин, у Амударёнинг асосий ирмоқларидан биридир ва шу боис мазкур ҳолатда трансчегара дарёлardan фойдаланиш бўйича барча халқаро принципларга риоя этилиши шарт”, деб таъкидлайди А.Князев.

“Роғун ГЭСидаги ҳозирги аҳволни Қирғизистон ҳам “ўз кучи” билан кураётган 2-Қамбарота ГЭСи атрофида рўй бераётган вазият билан таққослаш қийин эмас. Ушбу ҳар икки курилиш, қаттиқ талабдан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, аввало ўз халқиға, қолаверса кўшни мамлакатларга қарши қаратилган жинойтдан ўзга нарса эмас. Бу курилишлар сифати зарур талабларга асло мос келмайди — барпо этилаётган 2-Қамбарота ГЭСи тўғрисида бунга яққол мисолдир. Ўтган йилнинг декабрида қирғизистонлик гидрокурувчилар ўзларича тупроқни кўчириш учун ноёб портлатиш ишларини амалга оширган бўлсалар-да, кутилган натижаларга эриша олмадилар. Тўпланган тупроқ уюми лойиҳада кўзда тутилган баландликка етмагани, портлатиш ишларида йўл қўйилган хатолар натижасида кўплаб бўшлиқлар пайдо бўлгани ва ҳозир улар ташқаридан тупроқ олиб келиш йўли билан қўлбола усулда тўлдирилаётгани хусусида умуман гапирмаса ҳам бўлади. Демак, бундай иншоотнинг хавфсизлиги

ҳақида умуман гапиришнинг ҳожати йўқ”, деб қатъий таъкидлайди мақола муаллифи.

Олим ҳозир фаолият кўрсатётган гидроэнергетика иншоотларининг хавфсиз ишлаштини таъминлаш масаласи му-

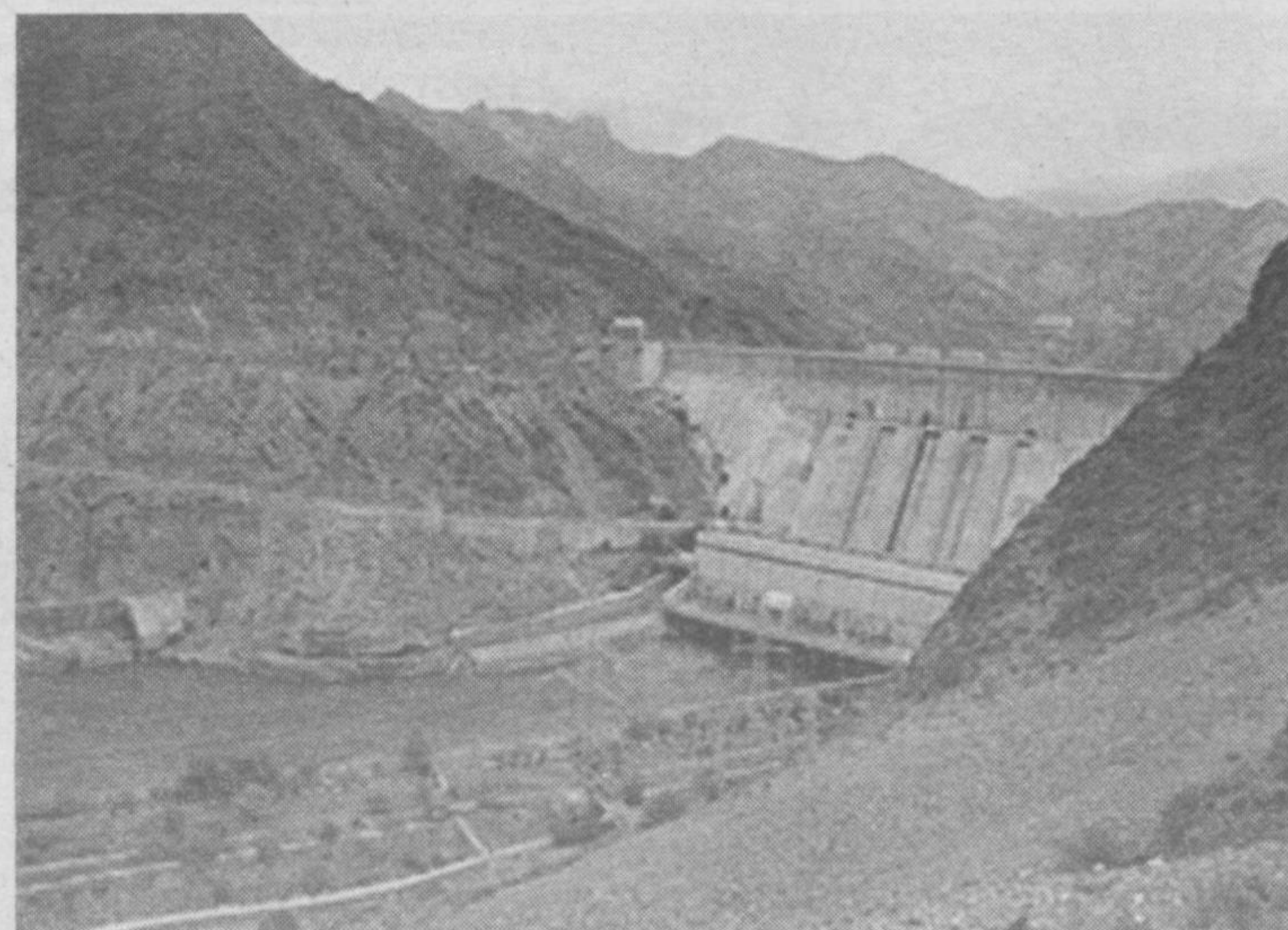
Sharh

тахассислар томонидан бир неча бор кўтарилганини қайд этади: “СССРдан Тожикистонга мерос бўлиб қолган Нурек ГЭСи, Қирғизистонга мерос бўлиб қолган Тўхтағул ГЭСи ва уларнинг сув омборларини тартибга солишнинг ўзи долзарб масала эмасми? Ҳар икки ҳолатда ҳам, ушбу сув омборларига сувнинг кам тўпланиши, объектив сабаблардан ташқари, собиқ совет давридан буён ҳеч ким ушбу станцияларда жиддий профилактика ишлари олиб бормагани, уларни модернизация қилиш билан жиддий шуғулланмаётгани, сув омборларини лойқа босиб қолиши йўл қўйилган барча меъёрлардан ошиб кетаётгани билан боғлиқдир. Яқинда Нурек ГЭСида рўй берган авария катта талофатларга олиб келмаган бўлса-да, бу авария Тожикистон учун ҳам, Қирғизистон учун ҳам ниҳоятда жиддий хатар кўнғироғидир”.

А.Князев ушбу муаммоларни назарда тутган ҳолда, шундай деб ёзади: “Шунинг учун ўзаро келишиб иш тутмоқ лозим. Акс ҳолда, Ўзбекистоннинг Роғун ва Қамбарота ГЭСларининг ишини, агар улардан бирортаси қурилса ҳам, ҳатто ҳарбий йўл билан бўлса-да, тўхтатиб қўйишига ҳеч нарсаси монелик қила олмайди. Ўзбекистон раҳбарияти бундай ҳаракатлар билан нафақат ўзининг ўн миллионлаб аҳолисини, балки Қамбарота лойиҳалари таъсир доирасида жойлашган Қирғизистоннинг Фарғона водийсидаги уч вилояти (Ўш, Жалолобод ва Боткен) ва Тожикистоннинг бир вилояти (Сўғд) аҳолисининг ҳам хавфсизлигини таъминласа, у ҳар томонлама ҳақ бўлиб чиқади”.

“Сув миқдори камайиб, тақчиллиги ортиб бораётган бир пайтда янги тўғонларни куриш, жиддий ўрганиб чиқмасдан туриб улардан энергетика мақсадларида фойдаланиш сув баланси ҳамда барқ-

арор ривожланиш борасида ўта салбий оқибатларни келтириб чиқариши ҳақида қатъий фикрга келиш мумкин”, деб ёзади А.Князев.

Эксперт мамлакат манфаатларига ва аҳолиси хавфсизлигига риоя қилиш бўйича Ўзбекистон илгари сураётган талабларни мутлақо тўғри ва ҳақли, деб ҳисоблайди.

“Ҳар бир мамлакат, албатта, ўз миллий манфаатларини кўзлайди, шу сабабли бу борадаги бирдан-бир тўғри йўл — томонларнинг муромага келиши, бир-бирига ён беришидир. Ўзбекистоннинг бу борадаги позициясини дўқ-пўписа, деб қабул қилмаслик керак, балки унинг юзага келган ҳолатдан жиддий ташвишланаятганини тўғри тушуниш лозим. Ўзбекистон раҳбарияти қайд этилган ҳар икки лойиҳада Ўзбекистон Республикаси манфаатлари ҳисобга олинмас экан, ҳам Тожикистон, ҳам Қирғизистонга қарши ҳозирда ноқ энг қатъий чораларни қўллаш ҳақида йўлашга мутлақо ҳақлидир. Бунда тўғонларнинг қизиконлик билан муҳокама этилаётган баландлиги, бошқа жиҳатлари эмас (бу масаланинг майда тафсилотларидир), балки уларнинг сифати, сув омборларининг йўл қўйилиши мумкин бўлган ҳажмининг илмий асослангани, энг муҳими — ушбу иншоотларнинг мустақамлик даражаси, хавфсизлик билан боғлиқ барча жиҳатларига алоҳида эътибор қаратиш керак деганидир”.

Муаллиф ўз мақоласида россиялик ҳамкасбларининг мазкур лойиҳалар борасида “асоссиз, энергетика ресурсларидан саводсизларча фойдаланиш, самарадорликнинг пастлиги, қўлланилаётган технологиялар, малакали муҳандис ва ишчи кадрларнинг қоқлиги (йўқлиги)”ни эътироф этаётганини ҳам келтиради.

Ва ниҳоят, бундай йирик гидроэнергетика иншоотлари курилиши ташаббускорларининг энг сўнгги асоси, яъни ушбу иншоотларни куриш ва улардан фойдаланиш натижасида олинадиган катта иқтисодий фойда ҳақидаги таҳминлари олимлар томонидан шубҳа остига олинмоқда.

Муаллиф ушбу лойиҳаларнинг ўзини қоплаши ҳақидаги гапларни ҳолисона таҳлил қилар экан, “...гигант-лойиҳаларнинг иқтисодий мақсадга мувофиқлиги ҳам жуда шубҳали”, деб ёзади.

Бунда олим аҳолини электр энергияси билан таъминлаш учун Қирғизистонда ҳам, Тожикистонда ҳам кичик ГЭС тармоқларини куриш самарали, иқтисодий жиҳатдан манфаатли ва хавфсиздир деган қатъий хулосага келади.

Муаллиф юқорида қайд этилган лойиҳаларнинг бўлажак ташқи иштирокчилари ҳақида гапирар экан, шундай деб огоҳлантиради: “Хитой томони бир неча йил муқаддам Тожикистонда Роғун ва Қамбаротага ўхшаш, ammo нисбатан кичик Зарафшон ГЭСи курилиши бўйича лойиҳани минтақадаги етакчи мамлакат — Ўзбекистон билан келиб чиқиши мумкин бўлган можаро ёмон оқибатларга олиб келишини англаган ҳолда, тезлик билан тўхтатиб қўйганини эсга олиш кифоя. Яқинда Қирғизистоннинг гидроэнергетика лойиҳаларида иштирок этиш ҳақидаги таклифлари ҳам Хитойда қўллаб-қувватланмади”.

Шу муносабат билан А.Князев ҳақли равишда таъкидлайди: “Табиийки, Россиянинг хорихдаги гидроэнергетика бўйича фаоллиги, Қирғизистон ва Тожикистондаги лойиҳаларда бўлгани каби, минтақавий зиддиятлар манбаига айланмаслиги лозим ва бундай ҳолат юз бериши эҳтимолдан холи эмас”.

Чоп этилган мақоладаги ҳамма фикрларни ҳам тўғри, дейиш қийин, албатта. Олимнинг барча таклиф ва хулосаларига ҳам, хусусан, сув-энергетика консорциумини ташкил этиш бўйича кўп маротаба муваффақиятсиз муҳокама этилаётган масала юзасидан билдирган фикрларига қўшилиб бўлмайди. Бироқ, А.Князевнинг муаммо жиддийлигини, Ўзбекистоннинг минтақа мамлакатларида яшаётган миллионлаб одамлар хавфсизлигига тахдид солиши мумкин бўлган катта хавф борасидаги ташвишини англаб етгани ниҳоятда муҳимдир.

Тарих, давлат ва ҳуқуқ асослари фанларини ўқитиш жараёнида ўқувчиларимизни бугунги кунда мамлакатимизнинг дунё ҳамжамиятида тутган ўрни, сиёсий ҳаётимиздаги янгиликлардан воқиф этиб бориш вазифаси ҳам кўндаланг туради. Шу ўринда, Шанхай ҳамкорлик ташкилоти (ШХТ)нинг навбатдаги саммитига пойтахтимиз мезбонлик қилиши ҳам муҳим сиёсий воқеаликлардан биридир. Биз куйида ШХТнинг олди-га қўйган мақсад ва вазифалари хусусида тўхталиб ўтмоқчимиз.

коммуникацияни ривожлантириш, аҳолига қўшимча иш ўринларини яратиш бирламчи вазифалар қаторидан жой олган. Шу ўринда тарихга назар ташласак. "Шанхай ҳамкорлик ташкилотини ташкил этиш тўғрисида"ги Декларация 2001 йилнинг 15 июнида Шанхай шаҳрида имзоланганди.

Ўтган йили Екатеринбург шаҳрида ташкил этилган ШХТ саммитида сўз олган Юртбошимиз ташкилот доирасида сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий-гуманитар соҳаларда самарали ҳамкорликни келгусида кенгайтириш ва мустаҳкамлаш бўйича катта ишлар амалга оширилгани, ташкилот олдида турган муҳим дастурлардаги мақсад ва вазифаларни амалга ошириш бўйича салмоқли қадамлар ташлангани хусусида алоҳида тўхталиб ўтди. Дарҳақиқат, йилдан-йилга муҳим

тишга тайёрлигининг яққол миқдоридир. Хартиянинг 13-моддасида ШХТнинг мақсад ва таъминоти, ташкилот доирасида қабул қилинган ҳужжатлар низомига амал қилиш мажбуриятини олган бошқа давлатга ташкилот аъзоллигини қабул қилиш очиклиги қайд этилган. 2004 йилда "ШХТнинг кузатувчи статуси ҳақида"ги Низом ва 2006 йилда ШХТнинг кузатувчи давлатлар билан ўзаро муносабатларни ўрнатиш тар-

ТОШКЕНТ

НАВБАТДАГИ САММИТ МЕЗБОНИ

ШХТ Марказий Осиёда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш бўйича кўптомлама ҳамкорлик механизми, очик ва конструктив мулоқот, турли йўналишларда ҳамкорлик ривожининг майдони ҳисобланади. Унинг аъзоларидан бири бўлган Ўзбекистон ШХТ Хартиясига зид бўлмаган барча асосий тадбирларда иштирок этади. Шу билан бирга, мамлакатимиз ташкилот таъсисчиларидан бири ҳисобланиб, бошқа давлатлар билан тенг равишда ШХТ доирасидаги ҳамкорликнинг истиқболдаги стратегиясини аниқлайди.

Ташкилотнинг асосий мақсадлари — минтақада хавфсизлик, тинчлик ва барқарорликни таъминлаш, халқаро терроризм, сепаратизм, экстремизм ва унинг барча кўришилари, гиёҳвандлик моддалари ва оммавий қирғин қуролларининг тарқалишига

қарши курашиш, ўзаро манфаатли иқтисодий алоқаларни кенгайтириш, гуманитар, ижтимоий ва маданий соҳаларда кўп томонлама ҳамкорликни амалга оширишдан иборат.

Ўзбекистон шу маънода ташкилот доирасидаги ўзаро ҳаракатларни ҳар бир аъзо давлатнинг манфаатларига бирдай жавоб берадиган йўналишларда олиб бориш, яъни минтақада тинчликни таъминлаш, иқтисодийнинг барқарор ўсиб бориши ва аъзо мамлакатлар турмуш даражасини ошириш учун қулай шароитларни яратиш тарафдоридир. Айтиши мумкин инвестицион ҳамкорликни фаоллаштириш, транспорт алоқалари, теле-

2008 йилнинг 28 августида Душанбе шаҳрида ўтказилган ШХТ саммитида сўз олган давлатимиз раҳбари ўзининг нутқида ҳамкорликнинг бошқа йўналишлари билан бир қаторда аъзо давлатларнинг улкан иқтисодий имкониятларидан фойдаланиш масалалари, йирик кўламдаги лойиҳалар, жумладан, транспорт-коммуникацион алоқаларни таъминлашга қаратилган лойиҳаларни амалга ошириш, замонавий халқаро логистик марказлар, савдо ва туризмни шакллантириш, янги корхоналарни барпо этиш, инновацион технологияларни жорий этиш, ижтимоий инфраструктурани ривожлантириш борасида фикр юритганди.

стратегик аҳамиятга эга бўлиб бораётган Марказий Осиё минтақасида ҳудудий ва глобал хавфсизликка доир масалаларни ҳал қилишда, халқаро терроризм, сепаратизм, экстремизм, наркотрафик ҳамда бошқа хавфсизликка таҳдид ва давлатларга қарши курашишда ШХТнинг аҳамияти ошиб бормоқда.

Бундан ташқари, Беларусь ва Шри-Ланка республикалари ўртасидаги диалог бўйича ҳамкор статусини бериш тўғрисидаги қарорлар ШХТнинг халқаро майдондаги нуфузи ошаётганидан далолат. Ташкилотнинг очиклиги унинг бошқа давлатлар билан ҳамкорлик муносабатларини ўрна-

тиби қабул қилинди. Бундай институтнинг яратилиши, шубҳасиз, ШХТ олдида турган мақсад ва вазифаларни амалга ошириш йўлида муҳим бўлган бўлиб хизмат қилмоқда.

2009 йили Екатеринбургда бўлиб ўтган ШХТга аъзо давлат раҳбарлари Кенгаши йиғилишидан сўнг ташкилотга раислик қилиш навбати Ўзбекистон Республикасига берилди. Давлат раҳбарлари иштирокидаги навбатдаги саммит шу йил Тошкентда бўлиб ўтади.

Ҳожиакбар ЖҮЛИЕВ,
Навоий шаҳридаги
11-давлат
ихтисослаштирилган
умумтаълим мактаби
тарих, давлат ва ҳуқуқ
асослари фани ўқитувчиси

ПАРВОЗЛАР ВА ТОПИЛМАЛАР ОЛАМИГА САЁҲАТ

Айни пайтда юртимиздаги умумтаълим муассасаларида физика, кимё ва биология фанлари ойлиги давом этмоқда. Биз куйида эътиборингизга ҳавола этадиган илмий хабарлар ҳам ана шу фанлар билан чамбарчас боғлиқ. Улардан дарсларда қизиқарли манба сифатида фойдаланиш мумкин.

О'qituvchiga yordam

АСАПАРИ ВА АВИАЦИЯ

Австралиялик олимлар болариларни ўрганишга бағишланган олти ойлик кузатувларини ниҳоясига етказди, деб хабар берди "Австралиан" нашри. Ушбу тажриба учувчисиз парвоз аппаратлари имкониятларини янада кенгайтириш мақсадида амалга оширилди.

Асаларининг манзилга етиб боришда танлайдиган тактикалари, аниқ парвоз траекторияси, керакли тезликка эришиши ва қандай қилиб бошқа объектлар билан тўқнашишдан қочиши борасида кузатувлар олиб борилди.

Олимлар ушбу ҳашаротларнинг мия принципларини ўрганиб, яқин уч-тўрт йил ичида учар аппаратларнинг навбатдаги авлодини яратишни режалаштирганлар. Бу эса авиация соҳасига янги технологиялар жадаллик билан кириб келатганидан дарак беради.

ҚАНОТЛАР ҚАРОМАТИ

Чигиртка ҳашаротлар ўртасида энг яхши парвоз қиладиганлардан бири. Айни ушбу ҳашаротлар устида олиб борилган тадқиқотлар натижасида яна бир янгилик аниқланди, деб ёзади "Сайнс" журнали. Жанубий Уэльс университети олимларининг таъкидлашига кўра, чигиртканинг ажойиб парвоз қила олиш қобилияти қанотларидаги ўзига хос тизилиш билан боғлиқ экан.

Маълум бўлишича, қавариқ ва ботиқ тармоқчалар, ажинлар ҳамда қовурғачалар қанотларнинг беҳато парвозини таъминлайди. Бу хулосага келишда компьютерда моделлаштириш усулидан фойдаланилди. Шу орқали чигиртка қаноти ҳаракати кинематикаси деталлаштирилди. Бу янгилик митти учуш аппаратларини яратиш устида иш олиб бораётган муҳандисларга қўл келиши мумкин.

ЎНГИ ҲАМ, ЧАПИ ҲАМ МУСТАҚИЛ

Буюк британиялик ва германиялик бир гуруҳ олимлар ниначилар парвозидаги ўзига хосликларни ўрганиб чиқдилар. Бунинг учун махсус ниначи-робот яратилди, деб ёзади "Роял Сосаети Интерфейс" журнали.

Ушбу ҳашаротлар кўз очиб-юмгунча йўналишни ўзгартириш, жуда катта ва жуда паст тезликда уча олиш хусусиятига эга. Бундан ташқари, уларнинг ўнг ва чап қанотлари мустақил равишда ҳаракат қилиши билан ҳам ажралиб тура-

ди. Бошқа жонзотлар эса қанотларини бир хил ва уйғун тарзда бошқаради.

Ульмск университети (Германия) ва Лондон шаҳридаги Кириллик ветеринар коллежи ходимларининг маълумотларига кўра, ниначи қанотларидаги бундай ўзига хослик физик жиҳатдан кўп куч сарфламасдан керакли нуқтага етиб бориш имконини берар экан. Шундай қилиб, табиий ниначининг минерал мой ёрдамида ҳаракатланган механик муқобилига ўрнатилган датчиклар ёрдамида техника соҳасида фойдаланиш мумкин бўлган керакли маълумотлар қўлга киритилди.

АВТОПИПОТЛИ ҲАШАРОТ

Олимлар дрозонила пашшаларини автопилот (учуш аппаратларини автоматик равишда бошқарадиган қурилма) ёрдамида бошқаришнинг уддасидан чиқдилар. Бу ҳақидаги мақола "Корнел Дэйли Сан" нашрида чоп этилди.

Бунинг учун ҳашаротнинг қанотларига митти металл пластиналар ўрнатилди. Шу орқали пашша ёпиқ маконда керакли йўналишга жўнатилди. Мазкур жараён сониясига мингта кадр оладиган камера ёрдамида тасвирга туширилди.

Аниқланишича, дрозонила 60 миллисония ичида учуш йўлини 2 градусгача ўзгартира олар экан.

НАВБАТДАГИ "СТОП-КАДР"

Ҳиндистонда илон ва динозавр боласи қолдиқлари топилди. Ташга айланган бўлақлар улкан судралувчи митти зауроподни ейишга чоғланган жараёни ўзида акс эттирганди, деб ёзади "Нью Сайнтист" манбаси.

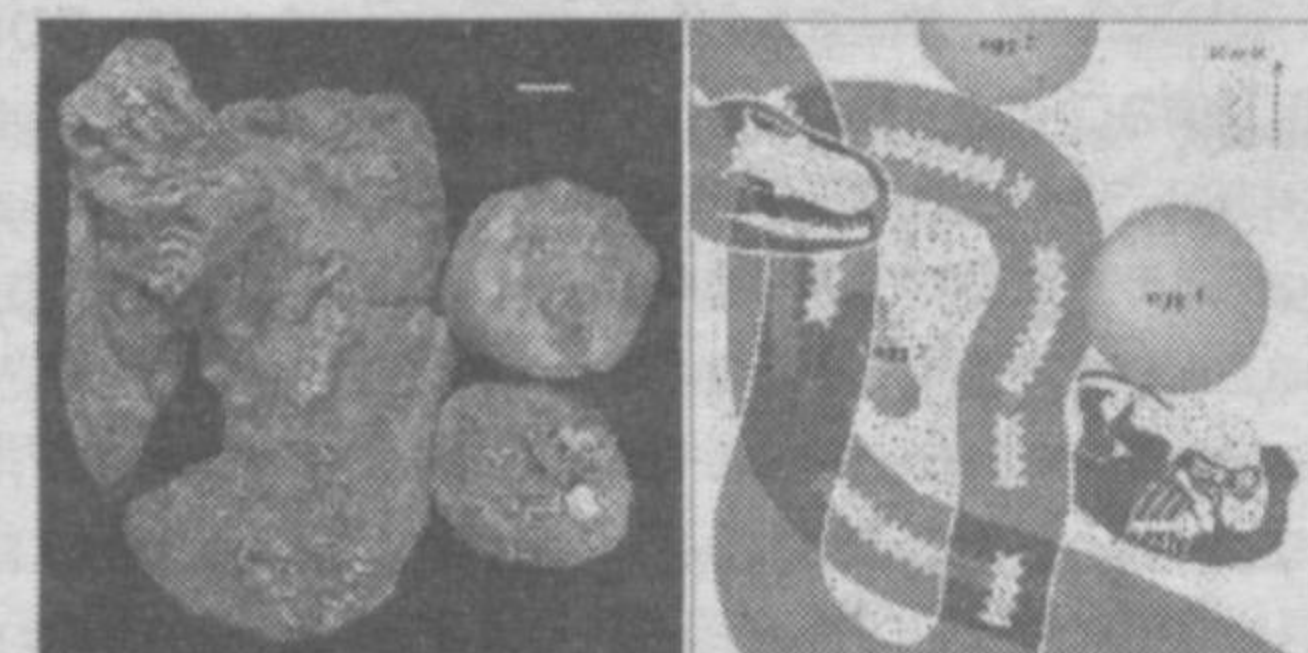
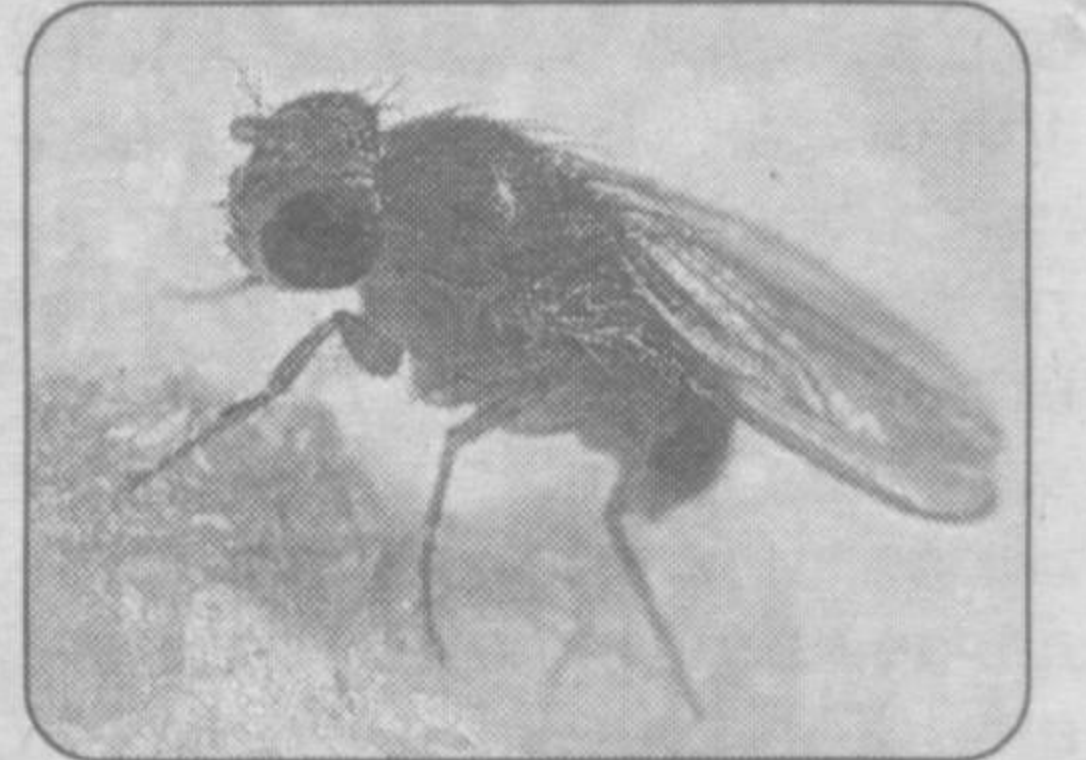
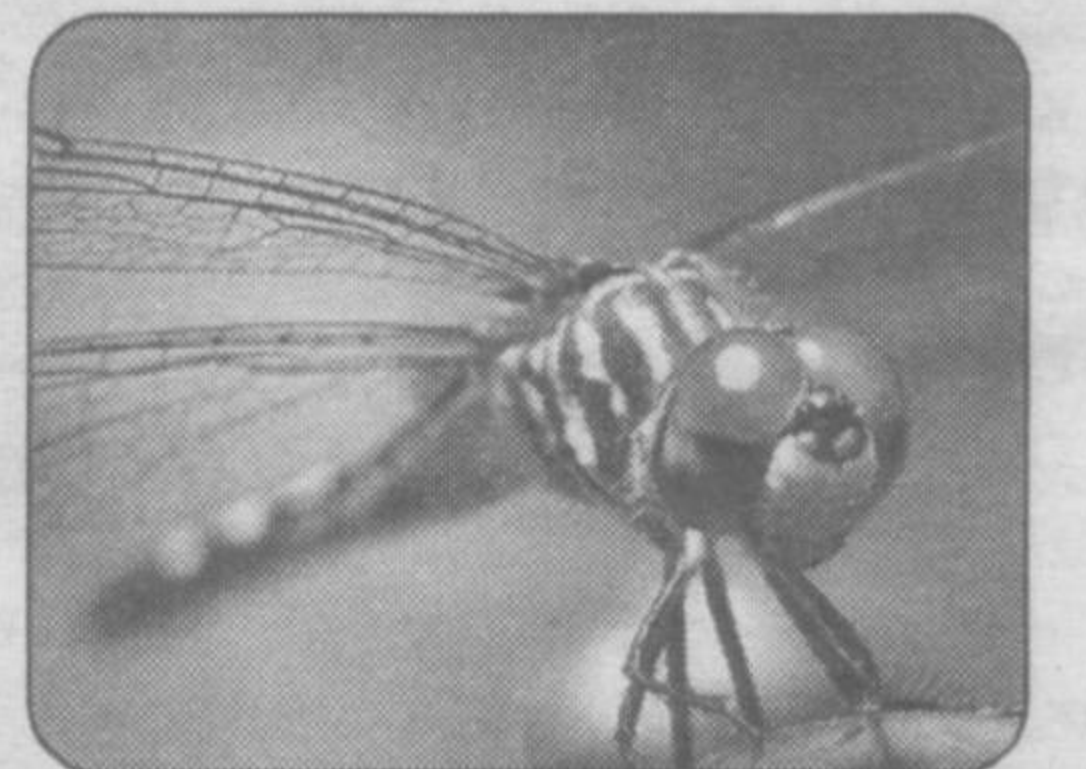
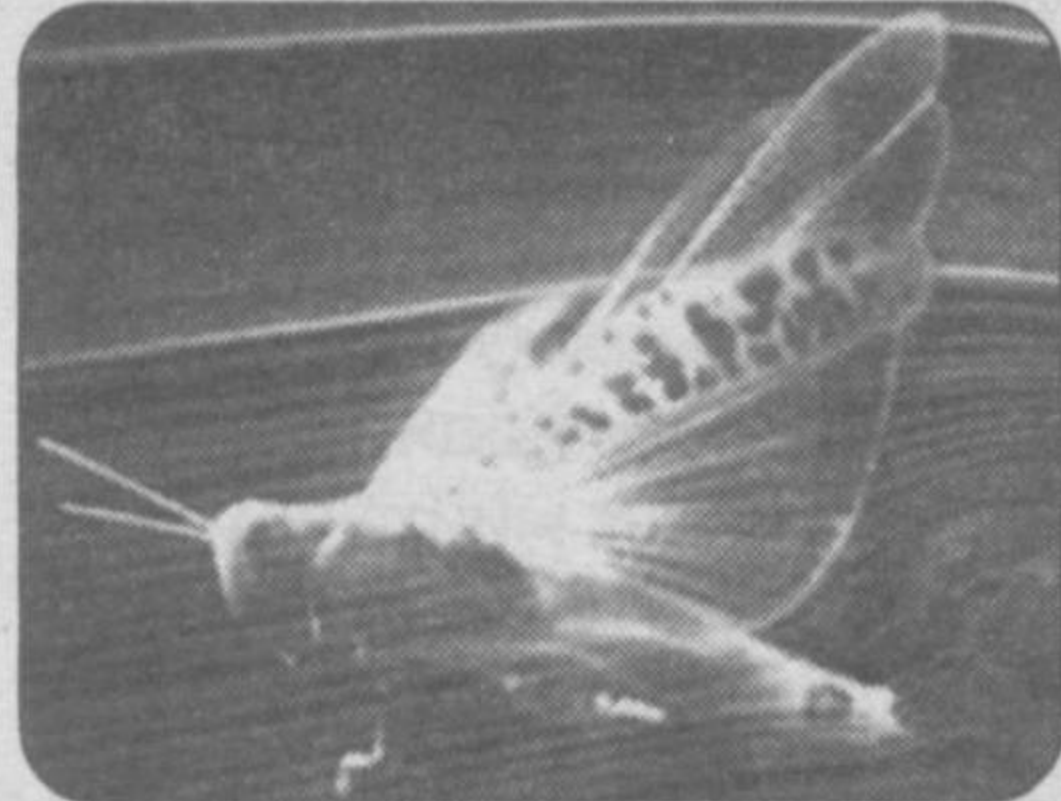
Топилманиннг ёши тахминан 65 млн. йилга тенглиги маълум қилинган. Эндигина тухумдан чиққан динозаврчининг бўйи 50 см.дан ошмаган бўлса, Sanajeh indicus турига киритилган илоннинг узунлиги 3,5 метрни ташкил этган.

Олимларнинг айтишича, топилма макони илгари зауроподнинг ини бўлган ва тухумлар ҳам шу ерда сақланган. Сабаби, юқоридагилардан ташқари катта ёшдаги

динозавр қолдиқлари ҳам қўлга киритилган. Тахминларга кўра, илон ўз ўлжасини ютмоқчи бўлган бир пайтда уя шифти қулаб тушган.

Ушбу археологик хазина маълум ҳодисани ўзида акс эттиргани билан ҳам ноёбдир. Шунга ўхшаш яна бир "стоп-кадр" ўтган йили қўлга киритилганди. Ушанда палеонтологлар Перуда улкан оқ ақула ва унинг оғзига тиқилиб қолган кит қолдиқларини топишганди.

Н.ҚОСИМОВ тайёрлади.

САЙЁХЛИК ҚАЧОН БОШЛАНГАН?

Грек ва америкалик олимлар Крит оролидан топилган тош асрига оид моддий манбаларни ўрганиш жараёнида одамлар Ўрта Ер денгизида сузишни шу пайтгача тахмин қилингандан ҳам анча аввал — салкам 100 минг йил илгари бошлаганини аниқлашган. Тадқиқотга АҚШдаги Провиденс коллежи вакили Томас Штрассер ва Греция Маданият вазирлиги ходими Елена Панагопулу раҳбарлик қилган. Олимлар ўз изланишлари ҳақида «Нью Йорк Таймс» газетасига интервью беришган.

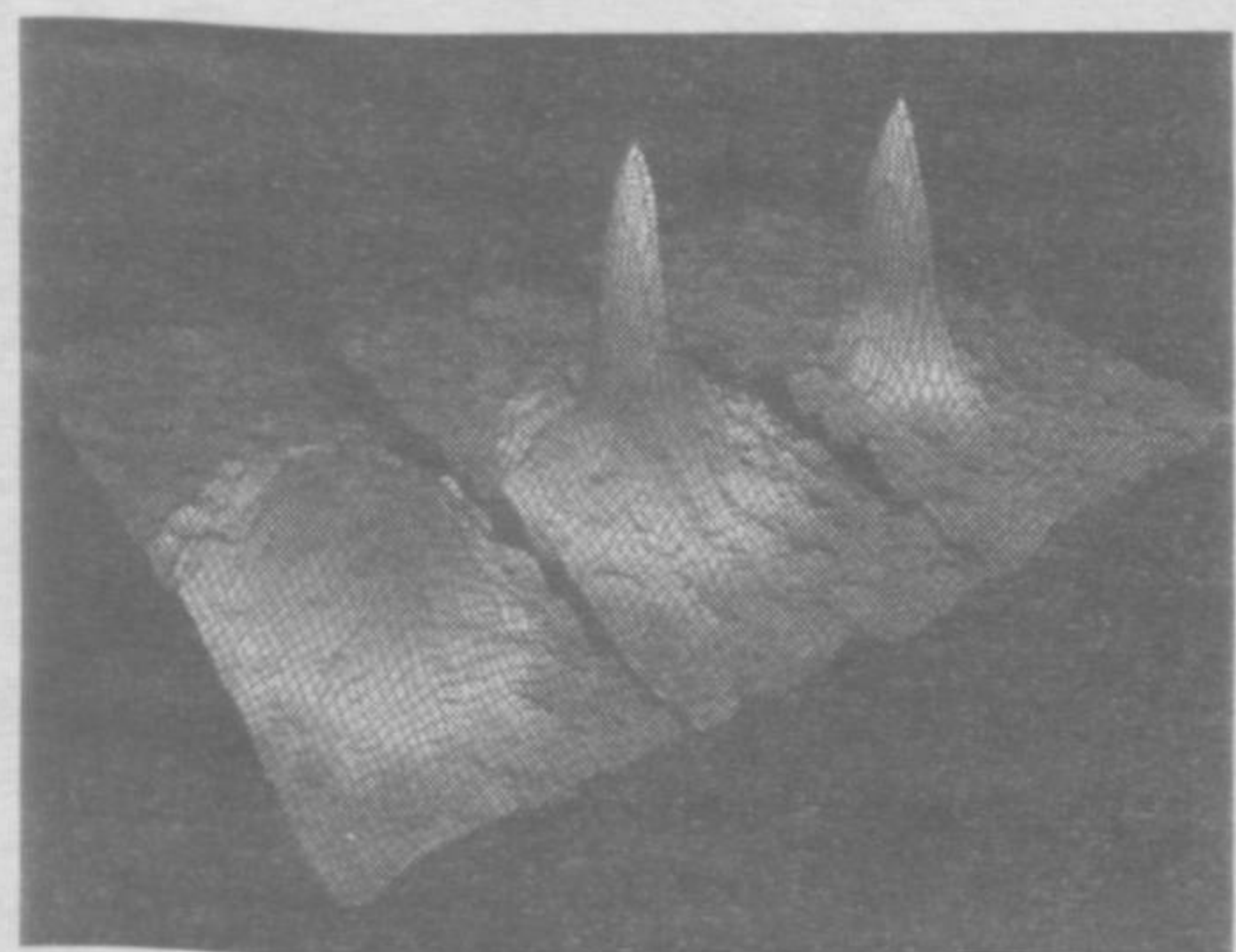
Критнинг жанубий соҳилидаги Плакиас шаҳри атрофида ишлаётган археологлар ўзларининг тахминларига кўра 130 минг йил олдинги даврга тегишли тошболта, куракча ва пичоқларни топган. Улар ясалган вақтни аниқлаш учун одамлар томонидан меҳнат қуроллари ўзлаштирилган даврнинг энг дастлабки босқичларига тегишли моддий манбалар шаклига таянишган. Олимлар ҳозирда эга бўлган маълумотларга қараганда, Крит ва Кипр ороллари мустамлакага айланган «атиги» 10-12 минг йил олдин содир бўлган.

Мутахассислар Кипрда топилган қадимий меҳнат қуроллари илк палеолит даврининг Франциядан то Қозоғистонгача кенг тарқалган Ашель маданиятига тегишли, дейишмоқда. Айтиш зарур, мазкур маданият Африкада қарор топиб, шу пайтгача бу давр инсонлари фақат қуруқликда кўчиб юриб, умргузаронлик қилишган, деб тахмин қилинади. Агар уларнинг Критда бўлгани тасдиқланса, у ҳолда ўша узоқ ўтмишда денгиз саёҳати, шубҳасиз, амалга оширилгани ҳам исботланади. Кейинги тадқиқотларда бўлса улар қай йўл билан Африкадан Европага етиб келганликлари ўрганилади.

БЕВОСИТА КУЗАТИШ ИМКОНИ ТУГИЛДИ

Физик олимлар квант механик жараёнларни бевосита кузатиш имконига эга бўлди. «Физикс Ворлд» порталида ёзилишича, тадқиқотчилар ўта паст ҳароратда тажриба ўтказишган. Натижада, молекулаларнинг тасодифий урилишларини юзага келтирувчи реакциянинг квант сабаблари ҳам яққол кузатилган.

Илм-фандан маълумки, барча кимёвий реакциялар асосида квант-механик таъсирлар ётади, лекин уларни оддий хона ҳарорати шароитида кузатишнинг имкони йўқ. Шу сабаб бунинг учун мутахассислар мутлақ ноль даражага совутилган тизимларда изланишлар олиб боришади.

Бу галги тажрибаларда калий ва рубидий молекулаларидан «фойдаланилган». Олимлар совутилган моддани магнит майдон ҳосил қилинган тизимга жойлаштирган. Совуқ ҳолатда алоҳида-алоҳида ҳаракатда бўлган молекулаларга лазер нури йўналтирилганда улар ўртасида алоқа ўрнатилган. Калий ва рубидий атомларидан ташкил топган KRb молекуласининг ҳосил бўлиш жараёни хусусиятларига боғлиқ равишда атомлар бир хил ёки турлича квант ҳолатларда бўлиши мумкин. Олимларнинг айтишича, KRb молекулаларнинг бир-бирига урилиши натижасида Rb2 ва K2 заррачалари ҳосил бўлади. Реакция давомида юзага келадиган энергия эса молекулаларни магнит майдонли тизим ташқарисига чиқариб юборган. Тизим ичида қанча зарралар қолганини ҳисоблаш орқали тадқиқотчилар реакциянинг содир бўлиш тезлигини аниқлай олган.

Янги изланиш физикларга квант-механик таъсирларнинг кимёвий реакцияларга таъсирини батафсил ўрганиш имконини берди. Шу билан бирга, тадқиқот муҳим амалий аҳамиятга ҳам эгадир. Чунки мутахассислар томонидан ишлаб чиқилган тизим ўта паст ҳароратда молекулалар билан тажриба ўтказиш методларини такомиллаштиришга шароит яратди.

ЯНГИ МАҲСУЛОТГА РУХСАТ БЕРИЛДИ

«Франс-Пресс» берган маълумотларга кўра, Европа Комиссияси томонидан генетик турланган картошкани етиштиришга ижозат берилди. Маҳсулот эса Германиянинг «БАСФ» кимёвий компанияси томонидан модификация қилинган.

Аниқланишича, мазкур турдаги картошкани фақат ишлаб чиқариш мақсадларида, жумладан, ҳайвонлар учун озуқа сифатида фойдаланилади. Одамларнинг маҳсулотни истеъмол қилиши кўзда тутилмаган. Шунингдек, янги турдаги картошка борасидаги мазкур қарор уч хилдаги маккажўхори учун ҳам тегишли. Айтиш керак, комиссиянинг бундай қарори сўнгги 12 йил ичидаги дастлабкисидир. Бундан олдингиси эса 1998 йили қабул қилиниб, у генетик жиҳат модификацияланган маккажўхорини етиштиришга оид эди. Айтиш керак, кунда Европа ҳудудида «Монсанто» компанияси томонидан етиштирилаётган фақат бир турдаги MON810 маккажўхорини ўстиришга рухсат берилган.

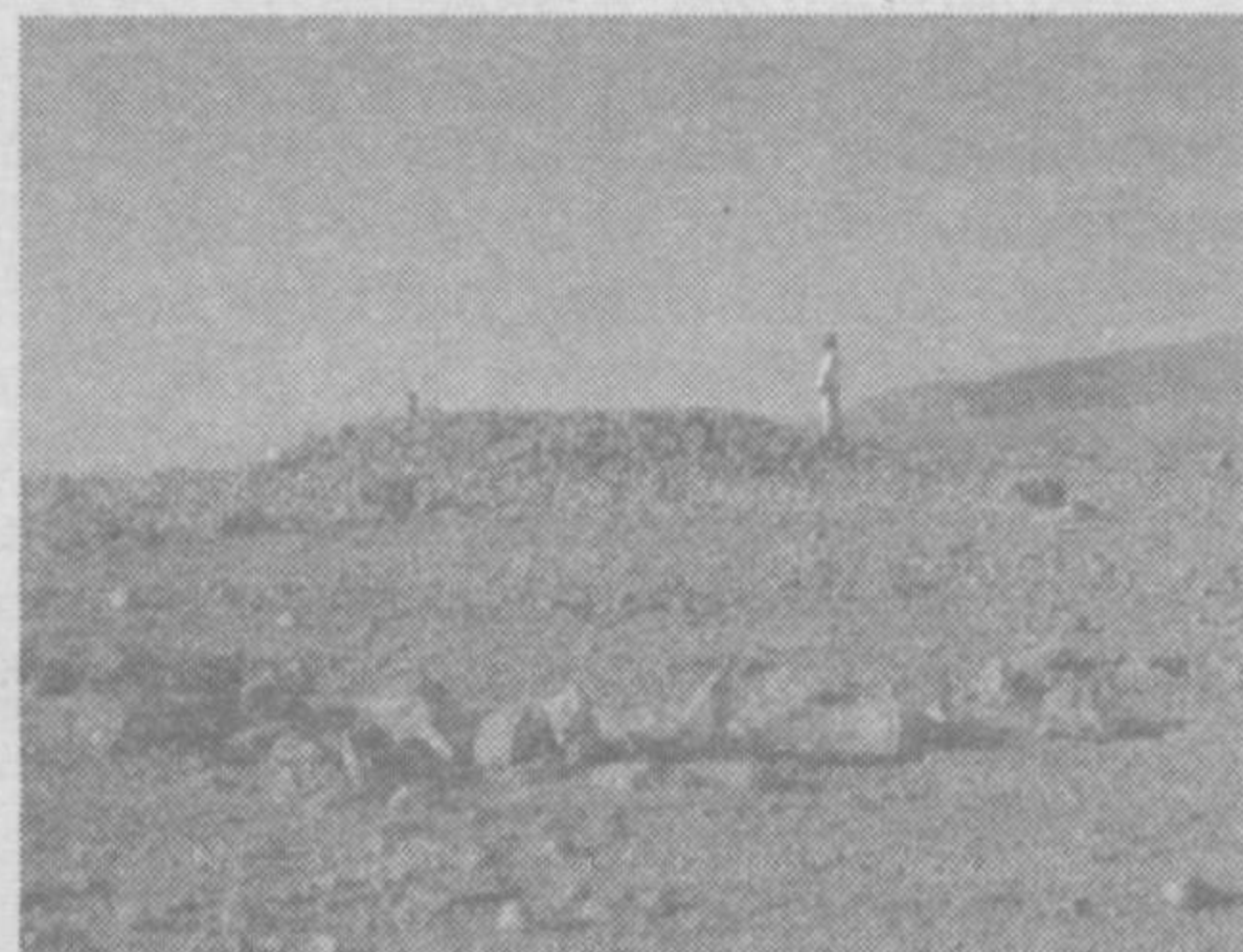
ШИМОЛИЙ ҚУТБДАГИ ТОПИЛМА

Олимлар Ернинг табиий йўлдошидаги Шимолий қутбда улкан ҳажмдаги муз захираларини аниқлашган. Ҳиндистонга тегишли «Чандраян-1» космик тадқиқотлар аппарати ёрдамида тўпланган маълумотларни таҳлил қилиш натижасида мазкур топилма аниқланди. Бу ҳақида «Геофизикал ресэрч леттерс» газетасида мақола чоп этилган.

АҚШ аэронавтика ва космик маконни тадқиқ этиш миллий бошқармаси (НАСА) томонидан аппарат ёрдамида амалга оширилган тажрибадан маълум бўлдики, муз захиралари қутб ёнидаги 40дан ортиқ кратерларда бор экан. Мазкур кратерлар Шимолий қутбдан 2-15 км. масофа узоқликда жойлашгани ҳам аниқланди.

Шунга қарамай, кратерлардаги музнинг аниқ ҳажми ҳали ҳисоблаб чиқилмаган. Лекин НАСА мутахассисларининг таъкидлашича, ҳар бир кратердаги муз қопламаси 2 метрдан кам эмас. Ҳьюстондаги Ой ва сайёралар тадқиқотлари институти ходими Пол Спудис ҳисоб-китобларига қараганда, Ойда топилган муз захираларининг тахминий миқдори камида 600 миллион тоннага тенг.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, кратерларга муз табиий йўлдошга тушган кометалар туфайли ҳосил бўлган. Одатий кратернинг туби сояда бўлгани музлаб қолган сувнинг эриб кетиши олдини олган. Тадқиқотчилар олинган натижалар келгусида Ойда изланишлар олиб бориш мақсадида қуриладиган станцияларни ташкил этишда қўл келишига умид боғлашмоқда.

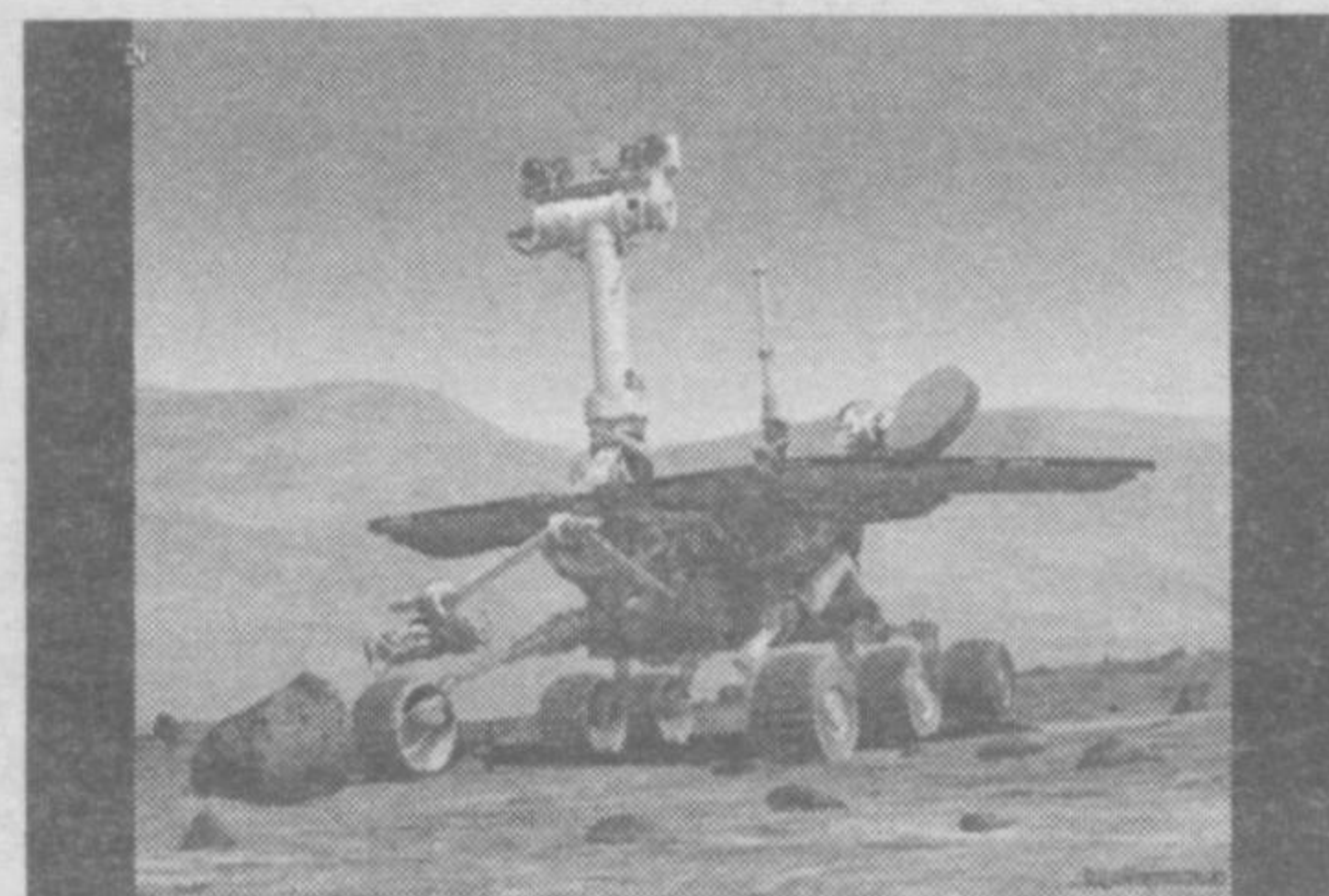

СТОУНХЕЖ ЁДГОРЛИГИ СУРИЯДА?!

Онтарио (Канада)даги Кириллик музейининг бир гуруҳ ходимлари Сурияда Британиядаги Стоунхенж ёдгорлигига ўхшаш тош қурилмани топишди, деб ёзади «Индепендент» нашри.

Доктор Роберт Мейсоннинг интервьюсида айтилишича, у Муса ал-Ҳабаший ибодатхонаси ҳудудида сайр қилаётганида мазкур иншоотга дуч келган. Янги «Стоунхенж» Сурия саҳросининг кам ўрганилган қисмида аниқланган ва у доира шаклидаги тошлардан ташкил топган. Ҳозирча бу иншоот мақбара, деб тахмин қилинмоқда.

Дастлабки таҳлилларга таянган ҳолда профессор қадимий ёдгорлик Яқин Шарқдаги неолит даври, аниқроғи, милотдан аввалги 8500-4300 йилларга тегишли эканини таъкидламоқда. Мейсоннинг тахмин қилишича, Тошли доира атрофида ўша даврда яшаган бадавлат уч нафар кишининг сағанаси бор. Айтиш пайтда мазкур қараш ҳақиқатга қанчалик яқин экани ва топилма «ёши»ни аниқ белгилаш учун яна қатор тажрибалар ўтказилиши зарур.

Олимлар Сурияда топилган ёдгорлик шаклан Иордания ва Исроилдаги қадимий иншоотларга ўхшашини таъкидлашмоқда. Улар бундай фикрга сунъий йўлдошлар ёрдамида олинган маълумотларга таянган ҳолда келишган. Лекин мазкур қурилмалар археологлар томонидан кам ўрганилгани ҳам рост. Вазиятга эса яқин ўртада неолит даври бўйича изланишлар олиб бориш мақсадида Муса ал-Ҳабаший ибодатхонасига ташриф буюрадиган бир гуруҳ олимлар аниқлик киритиши мумкин.

ИККИНЧИ УРИНИШ ҲАМ ЗОЕ КЕТДИ

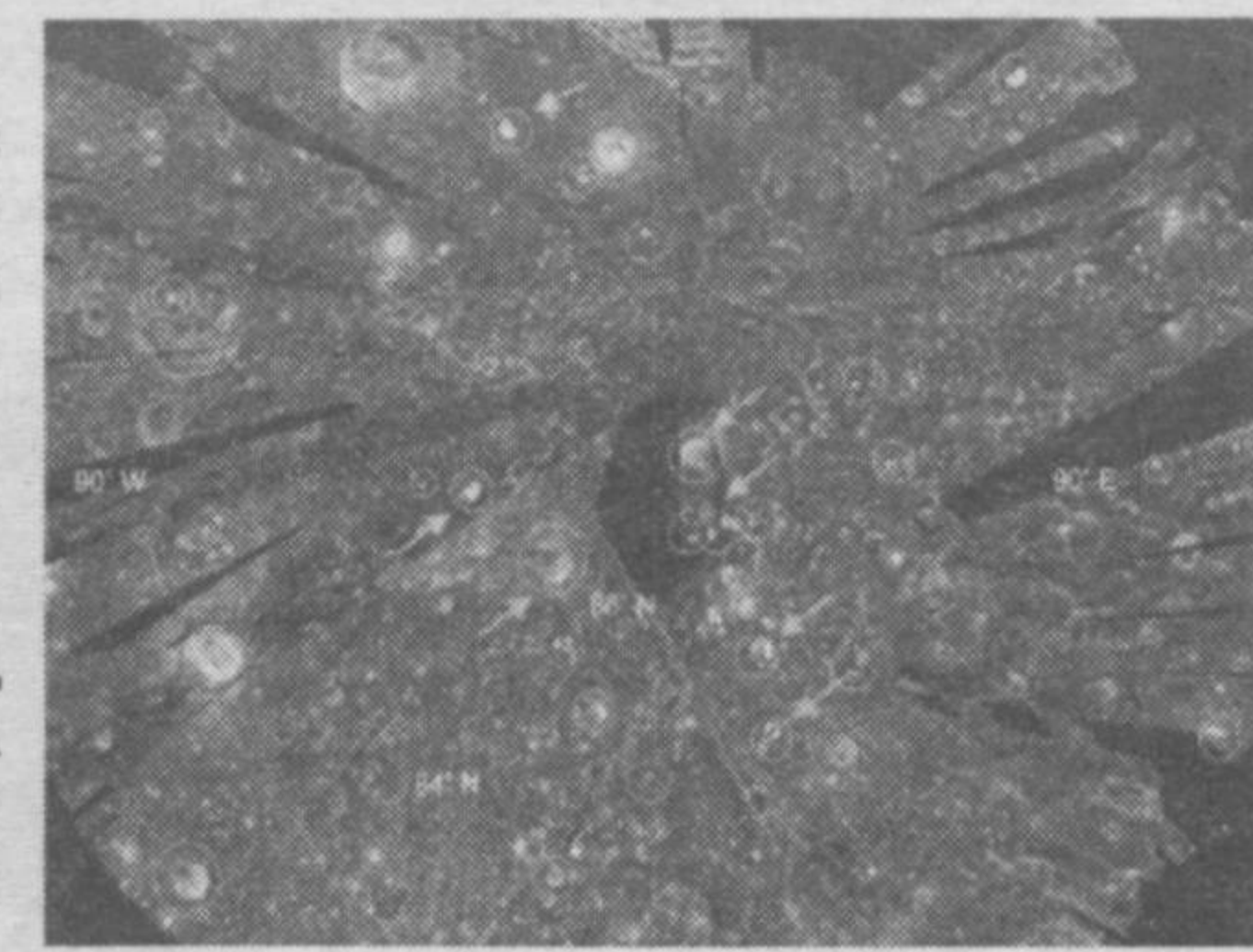
Марсдаги «Феникс» зонди қиш мавсумидан сўнг ҳам ишлаяптими ёки йўқ, деган савол бир неча йилдан бери мутахассисларни ташвишга солиб келаяпти. Бунинг аниқлаш мақсадида амалга оширилган иккинчи уриниш ҳам зое кетгани «Сайнс» журналида маълум қилинди.

2008 йилнинг май ойида Марснинг Шимолий қутбига кўнган «Феникс» зондини топиш ишлари орбитадаги «Марс Одисси» аппарати томонидан олиб боририлган. У ҳозирда зонд бор, дея тахмин қилинаётган ҳудуд атрофида 60 маротаба учиб ўтган. Шу вақт мобайнида «Феникс»дан узатилаётган сигналларни ушлашга ҳаракат қилинган. Мутахассислар, сигналларнинг йўқлигига сабаб зонд Кизил сайёрадаги қиш шароитларига мослаша олмаганлигида, деган фикрда.

Аслида «Феникс» самовий аппарати билан сўнгги марта 2008 йили 2 ноябрда алоқа ўрнатилган. Уни топишга илк уриниш ўтган йили ноябрь ойида амалга оширилган. Кейингиси эса жорий йилнинг апрелида бўлиши режалаштирилмоқда. Олимлар бу охиригиси бўлиши ҳам эҳтимолдан холи эмаслигини таъкидлашди.

Марсдаги зонд сайёрада беш ой мобайнида ишлаб турди. Унинг ёрдамида «Қизил сайёра»даги об-ҳаво кузатилган, тупроқнинг кимёвий ва физик хусусиятлари, атмосфера ўрганилган. «Феникс»нинг энг катта амалий ёрдами у туфайли Марс тупроғидан сув олиш мумкинлиги исботланди. Бунда зонд орқали маҳсул ўчоқда тупроқ қизитилган ва таҳлиллар унда муз борлигини кўрсатганди.

Н.РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

1-Тошкент педагогика коллежи томонидан 2004 йилда Авалбекова Гулмира Рахимовна номига берилган Т 143 773 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

«Тил ва адабиёт таълими» журнали таҳририяти «Преподавание языка и литературы» журнали бўлим муҳаррири Н.Д.Ильинга онаси **Екатерина Николаевна МИНЕЕВА**нинг вафоти муносабати билан таъзия изҳор этади.

«НАБИРАЛАРИМ ЖУДА БАХТИЁР!»

Shukrona

Набираларим Аълохўжа ва Асилбекларнинг биринчи синфга бориб, аъло баҳоларга ўқиётганидан қувончим чексиз. Мен фарзандларим, набираларимга ҳавас қиламан. Чунки улар илм-фан тараққий этган замонларда таълим олиш бахтига муяссар бўлмоқда. 2008 йилнинг «Ёшлар йили» деб эълон қилинганида ҳам катта ҳикмат бор эди. Шу тариқа юртимиз ёшларига нисбатан янада катта имкониятлар эшиги очилди. Билимли, ташаббускор, қобилиятли ёшлар учун ташкил этилган қатор грантлар, лойиҳалар уларнинг хорижий мамлакатларнинг нуфузли университетларида таълим олишлари ҳамда ўз ихтироларини амалга оширишларига кенг имконият яратиш бермоқда. Жорий йилга «Баркамол авлод йили» деб ном берилишининг ўзи ҳам фарзандларимиз келажагидаги улкан ютуқлардан дарак беради.

Ёшларга билдириладиган бундай эътибордан фарзандларим ва набираларим жуда бахтиёр эканлиги кўнглимга таскин беради.

Узоқ 1944-45 йилларни эслайман. Онам раҳматли китоб, дафтарларимни солиб юриш учун пишик, чидамли матодан жилд тикиб, биринчи синфга юборган эдилар. Сиёҳдон солиш учун чўнтакча ҳам бўлар эди. Ҳозирги турли хил ўзиёзар ручкалар «ихтиро» қилинмаган, бу ҳақда фақат хаёлан тасаввур қилишимизгина мумкин эди. Ўқувчиларга ҳар куни катта танаффусда «пончик» (таомнинг бир тури) тарқатилгани биз учун катта шодиёна эди. Чунки очлик, етишмовчилик, таъсирида силламиз қуриган эди. Отаси фронтга кетган ўқувчиларга бир ойда бир марта 1 кг. шакар ёки ярим кг. сарийёғ беришарди. Онам раҳматли бу тўхфани кўз ёши билан кутиб оларди. Ўша кунларни ҳозирги замонга солиштирсам, осмон билан ерча фарқ борлигини кўраман.

Бугун биринчи синфга чиқаётган ўқувчи Президентимизнинг совғаси. — Бу уни илмга ундовчи дарслик ва ўқув қуроллари жамланган мактаб сумкаси тўхфа этилади. Бу жажжи болажонларда «Мен, албатта, яхши ўқишим керак» деган мақсадни уйғотади. Болаларга гамхўрлик қилиш давлат микёсига кўтарилган масала экан, фарзандларимизнинг баркамоллик сари юз татаётганига ишонсак бўлади.

Эркин ИБРОҲИМОВ

Ҳар куни эрта тонгдан «Келажак тонги» эшиттириши «Ўзбекистон» радио канали орқали янграйди. Уни ёш мухбирлар — мактаб ўқувчилари олиб боришади. Сўзларни бийрон ва дона-дона талаффуз этиб мактаб ҳаётига оид янгиликлар билан таништиришади. Болалар учун мўлжалланган гаройиб кашфиётлар, кичкинтой-ширинтойлар, машхур инсонлар билан қизиқарли учрашувлар каби мазмунли саҳифалар тинг-

би бўлибди.

— Бу йил Ўзбекистон истеъмолчилар ҳуқуқлари ни ҳимоя қилиш жамиятлари федерацияси билан ҳамкорликда «Ёш истеъмолчи сўрайди» рукнини ташкил этдик, — дейди Ақобир. — Унда турли жойларда истеъмол-

ОЗОД ЮРТ ФАРЗАНДЛАРИ

ҳаво мавжлари орқали Сизни фикрлашга чорлайди

ловчиларни баъзан ўйлашга, мушоҳада этишга ундаши билан аҳамиятлидир.

7 март — «Халқаро болалар телерадиодастурлари куни» арафасида «Ўзбекистон» телерадиоканали «Болалар ва ўсмирлар» бўлими фаолияти билан танишиш учун Радио уйига бордик. Бу ерда ёш мухбирлар — мактаб ўқувчиларининг «Ўсмир» эшиттиришини тайёрлаш жараёнини кузатар эканмиз, юртимизда умум эътироф этилган барча ҳуқуқий талаб ва мезонларга тўла амал қилиниб келинаётганлигини яна бир бор кўнгилдан ҳис қилдик.

Мазмунли Сухбат асосида ёш мухбирлар билан танишиб ҳам олдик. Ақобир Носирхўжаев — Шайхонтоҳур туманидаги 102-мактаб ўқувчиси бўлиб, радиода тайёрлаган эшиттириш, лавҳа ва интервьюлари билан «Янги авлод» болалар ижодиёти фестивалининг шаҳар босқичи голи-

чилик ҳуқуқлари борасида дуч келинаётган муаммоли ҳолатлар ҳақидаги саволларга мутахассислардан жавоб олаяпмиз.

Назокат Аҳмедова — 2008 йили Зулфия номидаги давлат мукофотининг Тошкент шаҳар босқичи голибаси, у «Эврика»,

Sana

«Камалак», «Она бўла қолгин мена, табиат» эшиттиришлари ҳақида сўзлаб берди. Шунингдек, Насиба Зиёвуддинова тайёрлаган «Болалар ва биз» эшиттиришида катталар ва кичиклар ўртасидаги келишмовчилик, уни бар тараф қилиш усуллари бўйича психолог тавсиялари бериб бориладигани ҳам радиотингловчиларга манзур бўлаётганини мактаблардан билиб олдик. Муаттар Усмонованинг «Китоблар олами» эшиттириши эса яхши китоблар-

ни ўқувчиларга тақдим этаётгани билан аҳамиятлидир. Шокиржон Сиддиқовнинг «Қизиқарли учрашувлар», Юлдуз Каримованинг «Кичкинтой — ширинтой» эшиттиришларининг мухлислари ҳам талайгина.

Хуллас, «Болалар ва ўсмирлар» бўлимида аҳил жамоа сафида ёш мухбирлар ҳам камол топмоқда. 1938 йилдан бери ҳаво мавжларида янграб келаётган болалар эшиттиришлари орқали ранг-баранг мавзуларда фикр алмашиб, мулоқотда бўлиш имкони бор. Қалби қайноқ, фикри чақмоқ ўсмирлар ва болаларга атаб тайёрланаётган эшиттиришлар каттаю кичикка бирдек манзур бўлаётганидан жамоа ҳам, ёш мухбирлар ҳам хурсанд. Биз эса эшиттиришлар мавзуси бундан-да кўпайишини истаймиз.

Маҳмуда ВАЛИЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

УСТОЗ ҚОЛДИРГАН БОҒ

Ўқитувчилик — шарафли касб. Илму маърифат зиёсини тарқатишдек улуг ва масъулиятли вазифани адо этишни ўз зиммасига олган фидойи инсонгина бу касбни танлайди.

Мен Иномжон Фуломовни узоқ йиллар яқиндан билган, қолаверса, мактабда бу инсондан сабоқ олган бўлсам-да, нима учун ўқитувчилик касбини танлаганлигини сўрамаган эканман. Ҳали сўрашга улгураман, деб ўйлаган эканман. Афсуски, энди бу инсон орамизда йўқ.

Умрининг салкам 45 йилини мактабга, таълим-тарбияга бағишлаган бу инсон баландпарвоз гапларни, мақтанишни ёқтирмасди. Унинг жонкуярлиги, ҳар бир мавзу юзасидан тўлиб, тошиб, ҳаяжонланиб, баъзида берилган топшириқни кўнгилдагидек бажарганингизда дилдан яйраб кетишларини эслаганимда фидойи инсонлар шундай бўлишар экан-да, деб кўяман, юқоридаги саволимга жавоб топгандек бўламан.

Анджон вилоятининг Марҳамат туманидаги Ўқчи қишлоғида таваллуд топган Иномжон Фуломов 1956 йили қалбида улуг эзгу мақсадлар билан ҳужжатларини Фарғона давлат педагогика институтини (ҳозирги ФарДУ)га топшириб, физика-математика факультетига аъло баҳолар билан тахсил олди. 1961 йили жонажон қишлоғидаги ўзи билим олган 29-мактабда физика-математика ўқитувчиси сифатида иш бошлади. Шунинг айтиб ўтиш керакки, уни институтда қолиб, илмий иш билан шуғулланишга даъват этганларида, у мактабни танлади. Иномжон Фуломов ушбу даргоҳда нафақага чикқунига қадар — аввал ўқитувчи, илмий бўлим мудирини, директор ўринбосарини, салкам 20 йил директор

Xotira

лада ҳам унинг жўяли маслаҳатларига барча қулоқ осарди.

У киши фарзанд тарбияси билан ҳамон ҳамон тарзда узум, шафтоли, ўрик каби мевали дарахтлар экиб, боғ ҳам яратди. Ширин-шакар мевалардан боғ атрофида жойлашган маҳалла-қўйни ҳам баҳраманд этди.

...Яна баҳор келди. У яратган боғда дарахтлар қуртак ёза бошлади. Устоз ҳаёт бўлганида етмишинчи баҳорни қаршилар эди. Иномжон Фуломов ўзидан катта боғ қолдирди. Бу боғнинг бир қисмидан фарзандлари, шогирдлари жой олган бўлса, иккинчи қисмида у парваришлайб етиштирган мевали дарахтлар яшнаб турибди.

Кодиржон ҚАЮМОВ

Республика музика ва санъатга ихтисослаштирилган мактаб-интернати 2010—2011 ўқув йили учун музика ва санъат йўналишларига қабул ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Ҳужжатлар 2010 йил 25 майдан 20 июнгача қабул қилинади. Мактаб-интернатга умумтаълим муассасаларининг 4-синфини тугатган ўқувчилар танлов асосида қабул қилинади.

Ўқишга кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадilar:

1. Директор номига ариза.
2. «Баҳолар табели»нинг нусхаси.
3. Педагогик-психологик «Ташхис дафтари» нусхаси.
4. Туғилганлик ҳақидаги гувоҳнома нусхаси.
5. 086/У шаклдаги тиббий маълумотнома.
6. Ф№63 шаклдаги тиббий маълумотнома.
7. 6 дона 3x4 ўлчамдаги фотосурат.
8. Яшаш жойидан маълумотнома.
9. Ота-онанинг паспорт нусхаси ва иш жойидан маълумотнома.
10. Ўқувчининг ижодий ишлари.

Ўқишга кириш учун ижодий синов имтиҳонлари 21-23 июнь кунлари, тест ва психологик-педагогик ташхис синовлари 5 августдан 20 августгача ўтказилади.

Республика музика ва санъатга ихтисослаштирилган мактаб-интернатига ўқишга марҳамат!

Манзил: Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, «Ц» мавзеси, тел.: (8371) 276-95-39, 276-61-35.

Электрон манзил: musiqa @ uzedu.uz

Диққат !!! Курсдошлар учрашуви

1960 йилда Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтининг «Табиёт-география» факультетининг кимё — биология бўлимини тугатган азиз курсдошлар!

2010 йилнинг 29 май куни соат 11:00да институтни битирганимизнинг 50 йиллигига бағишланган юбилей кечасига ташриф буюришингизни сўраймиз.

Учрашув жойи: Низомий Ганжавий ҳазратлари ҳайкалининг ёнида.

Тел.: (8 371) 246-92-94

МЕХНАТНИНГ ТАГИ РОҲАТ

Тоғли Дехқонобод тумани азал-азалдан ўзининг номдор полвонларию забардаст чавандозлари билан ном таратиб келган. Кейинги йилларда энг узоқ қишлоқларда ҳам аҳолининг спорт билан мунтазам шуғулланиши учун шарт-шароитлар яратиб берилаяпти.

— Ўқув масканимизда айна кунда 692 нафар ўқувчи таълим-тарбия олаяпти, — дейди Дехқонобод туманидаги қишлоқ хўжалиги касб-хунари Алишер Нуриллаев. — Коллежимиз барча талабларга жавоб бера оладиган замонавий бинога эга. Керакли шарт-шароитлар яратиб берилган. Барча ўқувчиларимиз ва устозларимиз спортнинг ҳеч бўлмаганда бир тури билан доимий шуғулланишади. Керакли жиҳозлар билан тўлиқ таъминланган спорт залимиз ва катта спорт майдонимиз бор. Спортнинг миллий кураш, волейбол, баскетбол, футбол, қўл тўпи,

стол теннис, енгил атлетика ва шахмат-шашка, каратэ ва бошқа Шарқ яккакураши турлари бўйича тўғарақлар доимий тарзда фаолият кўрсатиб келади. Коллежда волейбол

«Barkamol avlod—2011»

энг оммавий спорт турига айланган. Айтиш керакки, коллеж ўқувчилари ўз маҳоратларини «Баркамол авлод» спорт мусобақаларида кўрсатишга улгуришган. Улар 2005 йили Чирчиқда ва 2008 йили Нукус шаҳрида бўлиб ўтган «Баркамол авлод» спорт мусобақаларида иштирокчилар бўлиб ўтган «Баркамол авлод» спорт мусобақаларининг республика босқичларида Қашқадарё вилояти шарафини химоя қилганлар.

Бақаларининг республика босқичларида Қашқадарё вилояти шарафини химоя қилганлар.

— Ўқувчиларимиз айна кунда 2011 йили Термиз шаҳрида бўлиб ўтадиган «Баркамол авлод» спорт мусобақаларига қизгин тайёргарлик кўряпти, — дейди тўғарақ раҳбари Акбар Норमतов.

Ҳаётда ҳам энг кичик бир муваффақият ҳам меҳнатсиз қўлга киритилмайди. Ҳар бир ютуқ замирида тинимсиз меҳнат ётади.

Дехқонобод қишлоқ хўжалиги коллежиде жисмоний тарбия ва спорт йўналишидаги ишлар мазкур ақидага амал қилинган ҳолда олиб борилаётганига гувоҳ бўлдик.

Абдували ОБИДИНОВ,
«Ma'rifat» мухбири

МАЛИКАЛАР “КАМОЛОТ” КЎРИГИДА

«Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ташаббуси билан анъанавий тарзда ташкиллаштириб келинаётган стол теннис бўйича «Камолот маликаси—2010» мусобақалари бугун ўз ниҳоясига етди.

Қаторасига тўртинчи мартаба ташкиллаштириладиган нуфузли биринчиликда «Камолот маликаси»га айланиш пойтахтимиздаги «Жар» спорт-соғломлаштириш мажмуида жамланган барча қизалоқларимизнинг орзуси экани юзу кўзидан шундоққина билиниб турибди. Ёш қизларни спорт мусобақаларига оммавий равишда жалб этиш, улар ўртасида, энг муҳими, соғлом мухитни юзага келтириш, ўзаро маданий алоқаларни йўлга қўйиш ва стол теннис бўйича маҳоратларини кўриқдан ўтказиш ташкилотчиларнинг ҳам ширин ташвишига айланган, десак муволақ бўлмайди.

Турнир ташкилотчиларининг таъкидлашича, мусобақалар ўтиши мобайнида иштирокчилар нафақат рақиб сифатида бир-бирлари билан беллашадилар, балки пойтахтимизда мустақиллик йилларида ҳамда Тошкенти азининг 2200 йиллигига бағишлаб бунёд этилган иншоотлар, қадамжолар ва мустақиллик майдонига саёҳат уюштирдилар. Бир-бирлари билан ахралмас дугона, опасингил бўлдилар.

Мусобақанинг кўргазмалари ва бадий тусда ўтган очилик маросимидан сўнг бир қатор иштирокчилар ва мураббийларни суҳбатга чорладик.

Qizlar sporti

рида олмасам ҳам, энг асосийси, янги-янги дўстлар орттиришга, Тошкентда аjoyиб бунёдкорликлар билан бевосита танишишга муваффақ бўляпман. Бу сафар, албатта, ўз имкониятларимдан унумли фойдаланиб, орзумга эришмоқчиман, — деди Навоий вилояти Хатирчи туманидаги Агроиктисодиёт коллежининг 1-курс ўқувчиси Зарина Александрова.

— Мазкур мусобақанинг аҳамияти жуда катта. Бундан бир неча йил илгари Хоразм ва Сирдарё ўқувчилари орасида стол теннис сезиларли даражада оқсарди. Ҳозир эса улардаги ўзагарлини кўриб, очиги, қойил қолдим, — деди 1999 йили стол тенниси

Мусобақаларнинг вилоят босқичлари жорий йилнинг 20—25 февраль кунлари кўтаринки кайфиятда бўлиб ўтган. Энди эса ушбу биринчиликнинг ҳал қилувчи палласи ҳам бошланди. 4—6 март кунлари қизлар ва бошқа кўплаб мутахассису мухлислар навбатдаги «Камолот маликаси» ким бўлишини билиб олади.

Турнирда республикамизнинг барча вилоятлари, Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳридан 1991-1992, 1993-1994 йилларда туғилган ҳаваскор стол теннисчилари (ҳар бир мунтақадан 6 нафардан) ўзаро куч синашмоқда.

— Мен илк мартаба мазкур тадбирда қатнашаётган бўлсам-да, аллақачон ҳаяжонимни унутдим, боиси республикамизнинг турли гўшаларидан келган дугоналарим билан турли маданий-спорт тадбирлари давомида иноқлашиб улгурдим, — деди Бухоро шаҳридаги 18-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Дилрабо Ҳаётова.

У жамоадошлари — Шаҳноза Фуломова ва Дилафрўз Тўхтаева билан биргаликда «Камолот маликаси—2010»га пухта тайёргарлик кўрганини айтди.

— Мазкур биринчиликда қаторасига тўртинчи мартаба қатнашяпман. Ҳар гал шоҳсупага қўта

бўйича Швецияда ўтказилган жаҳон чемпионати олтин медаль соҳиби, мазкур турнирнинг бош ҳаками Севара Кодирова биз билан суҳбат чоғида.

Бир сўз билан айтганда, «Камолот маликаси» мусобақаси чемпионлики орзу қилган минглаб қизларимизнинг спорт билан ошно тутиниши ва ўз саломатликларига бефарқ бўлмасликлари учун асқотмоқда.

Зоҳиджон ХОЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Владимир ГРАНКИН
олган суратлар.

Sport darvozasi

МАСКАЕВ МАҒЛУБИЯТНИ УНУТМОҚЧИ

Оғир вазнли боксчи Олег Маскаев ўтган йилнинг декабрь ойда доминиканлик чарм кўлқоп соҳиби Нахи Агилерига мағлуб бўлганди. Ана шундан сўнг Маскаевнинг мухлислари сезиларли даражада камайиб кетди.

41 ёшли Олег яна катта спортга қайтишга қарор қилди, деб ёзилади «boxingscene.com» интернет-нашрида. У навбатдаги жангини келаётган май ойининг ўрталарида ўтказишни режалаштирмоқда. Мазкур эътиборга лойиқ мушлатиш манзили Саранск шаҳри бўлиши маълум қилинган. Боксчи Агилерига ютқазган учрашувини фаолияти давомидаги энг қониқарсиз жанг сифатида ҳеч қачон унутмаслигини таъкидлаган.

О.Маскаев профессионал рингда 43та жанг ўтказиб, 36 бора зафар кучган бўлса, 7 марта мағлубият аламини тотишга улгурган. 2006 йилнинг декабридан 2008 йилнинг мартига қадар WBC (Бутунжаҳон боксчилар уюшмаси) чемпионлик камари айнан унга тегишли эди.

ЧАЙҚОВЧИЛАР ЖАЗОПАНДИ

Одатда оламшумул мусобақалар арафасида сотилувчи кириш чипталари нархи сезиларли даражада ошиб кетади. Бундай ҳолат ашаддий мухлисларни ташвишга солса-да, асосий воқеликдан қолиб кетмаслик учун айтган пулига сотиб олишаверади, деб ёзди «Ведомости» нашри мухбири.

Яқинда Канаданинг Ванкувер шаҳрида ўтган 21-қишки Олимпиада уйинларига Россиянинг «Олимпиада панорамаси» фирмаси томонидан томошабинларга сотилган чипталарнинг қиймати расмий кўрсатилган баҳосидан 120 фоизгача ортиб кетгани аниқланди. Кириш чипталарининг асл нархи Халқаро олимпия қўмитаси раҳбарияти томонидан белгиланган. Фақатгина айрим ҳолатлардагина уларнинг нархи 20 фоизгача оширилишига рухсат этилган. Бироқ чипталар 25 доллардан 1100 долларгача пулланган. Айнаи дамда ушбу воқелик юзасидан суриштирув ишлари олиб борилмоқда.

ДЭВИС КУБОГИ ДАВОМ ЭТАДИ

Жаҳон ҳамжамияти эътиборида турувчи мусобақалардан бири Дэвис кубогининг 1/8 финалида ҳиндистонликлардан иборат терма жамоа дастлабки матчни Россияга қарши ўтказди, дея хабар тарқатди «Чемпионат.ру» интернет нашри.

АТР рейтингда 38-погонани эгаллаб турган ракеткachi Игорь Андреев 128-ўринда қайд этилган

Сомдев Девварманга қарши кортта тушди. Улардан кейин кортта дунёнинг 13-ракеткачиси Михаил Южний ва 416-қаторда номи битилган Рохан Бопанна майдонга чиқди. Бугун эса жуфтлик баҳслари ташкиллаштирилади. Унда Игорь Куницин ва Таймураз Габашвилидан иборат жамоа Леандеро Паес ва Махеш Бхупатига қарши кортта баҳсга киришади. Эртага Южний Девварман билан, Андреев эса Бопанна билан куч синашади. 1/4 финалға камиде учта галабага эга терма жамоа йўл олади.

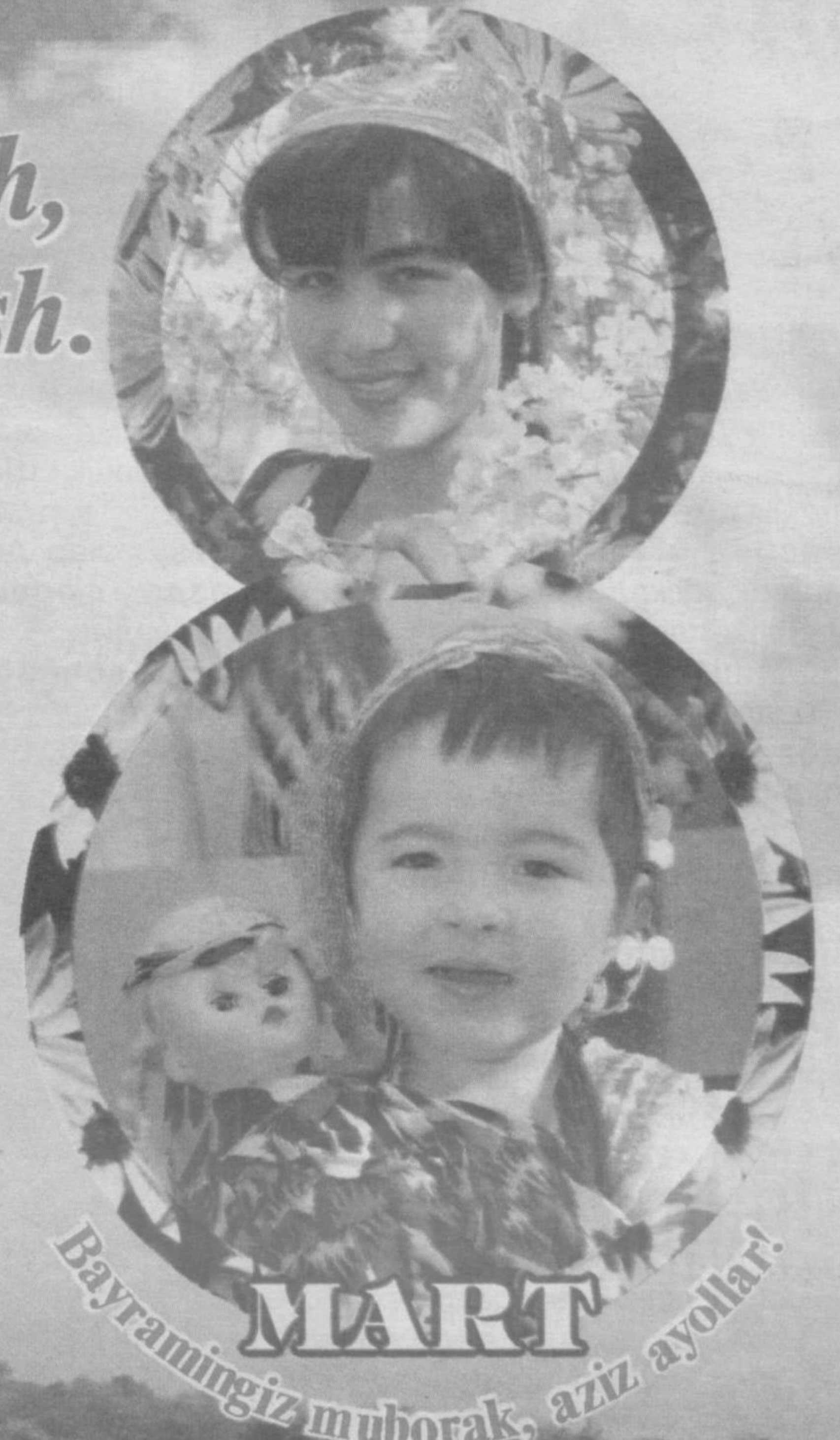
ЎРТОҚЛИК УЧРАШУВЛАРИ ЎТКАЗИЛДИ

Жаҳоннинг кўплаб яшил майдонларида футбол бўйича кучли терма жамоалар ўзаро ўртоқлик учрашувларини ўтказди. Унда ЖАРга йўлланма олган терма жамоалар ҳам бир-бирини кўриқдан ўтказиб кўрди.

Янги Зеландия ва Мексика учрашувида 0:2 ҳисоби қайд этилди. Қолган учрашувларда эса натижалар қуйидагича кўриниш олди: Португалия—Хитой 2:0, Франция—Испания 0:2, Шотландия—Чехия 1:0, Англия—Миср 3:1, Германия—Аргентина 0:1, Бельгия—Хорватия 0:1, Уэльс—Швеция 0:1, Голландия—АҚШ 2:1, Словения—Қатар 4:1, Албания—Шимолӣ Ирландия 1:0, Италия—Камерун 0:0, Польша—Болгария 2:0, Австрия—Дания 2:1, Швейцария—Уругвай 1:3, Люксембург—Озарбойжон 1:2, Руминия—Исроил 0:2, Венгрия—Россия 1:1, ЖАР—Намибия 1:1, Жазоир—Сербия 0:3, Мальта—Финляндия 1:2, Туркия—Гондурас 2:0, Молдавия—Қозғистон 1:0, Босния ва Герцеговина—Гана 2:1, Словакия—Норвегия 0:1, Кипр—Исландия 0:0, Ангола—Латвия 1:1, Грузия—Эстония 2:1, Греция—Сенегал 0:2, Кот-д'Ивуар—Жанубий Корея 0:2, Македония—Черногория 2:1 ҳамда Арманистон—Беларусь 1:3.

Бекзод ХАЙДАРОВ тайёрлади.

*Chechaklar poyingga poyondozi bo'lmish,
O'smalar qoshingga zo'r pardoz bo'lmish.
Jilg'alar kulgingga jo'rovozi bo'lmish,
Vodiylarni bir bor kezdingmi, ayol,
Bahor kelganini sezdingmi, ayol?!*

O'zA olgan suratlar.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:
O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim va fan xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir vazifasini vaqtincha bajaruvchi:
Bahodir JOVLIYEV

Tahrir hay'ati: Rustam AHLIDINOV, Jumanazar BEKNAZAROV, Xurshid DO'STMUHAMMEDOV, Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Elshod NABIYEV, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Abdusamat RAHIMOV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-222.
Tiraji 46913.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir: Qurbonboy MATQURBONOV.
Navbatchi: Saidjon MAXSUMOV.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga yuborilgan materiallar muallifga qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.

E-mail: info@marifat.uz
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-26, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda erkin narxda

Dizaynerlar Liliya BINASHEVA, Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxonalar manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish vaqti — 21.00.
Topshirildi — 22.00
ЎЗА якуни — 21.00